

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ที่จะเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. แนวคิดการนำหลักสูตรไปใช้
4. แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นมาตรฐานในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตร เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนอย่างไร นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้

สังค์ อุทรานันท์ (2532) ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตร คือ สิ่งที่สร้างขึ้นในลักษณะของรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ที่จัดเรียงลำดับความยากง่ายหรือเป็นขั้นตอนอย่างดีแล้ว
2. หลักสูตร ประกอบด้วยประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ
3. หลักสูตร เป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นสำหรับให้ประสบการณ์ทางการศึกษาแก่เด็ก ในโรงเรียน

ธีรารัง บัวศรี (2542) ให้คำจำกัดความของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึงแผน ซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลงประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542) ให้คำจำกัดความของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลงประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน

เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้อื่น

กาญจนา कुमारักษ์ (2535) ให้คำจำกัดความของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผนหรือข้อกำหนด อันประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ โดยส่งเสริมให้เอ้กัตบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ในสังคม และในโลกอย่างมีความสุข

นิรมล ศตวุฒิ (2543) สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ 3 แนวทางใหญ่ คือ

1. หลักสูตร หมายถึง รายวิชาที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียน
2. หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้แก่ผู้เรียน
3. หลักสูตร หมายถึง ผลของปฏิริยาคอบสนองซึ่งกันและกันระหว่างแผนการศึกษา

และนักเรียน

จากคำจำกัดความของหลักสูตรตามที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายดังกล่าว พอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่เอกสาร แนวทางการจัดการศึกษาแต่ระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายของเนื้อหาวิชา โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน และรวมถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนและเกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี สามารถนำไปพัฒนาการดำรงชีวิตได้

หลักสูตรสถานศึกษา

1. ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

เยกส์ (Yerkes, 1994 อ้างถึงใน เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร, 2545) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่จัดในโรงเรียน หรืออาจจัดเป็นหลักสูตรเฉพาะก็ได้

สเติ้ก และเลททูคา (Stark & Lattuca, 1997 อ้างถึงใน เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร, 2545) ให้ความหมายว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนพันธกิจ วัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความรู้ที่นักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามถนัด โดยให้นักเรียนได้เลือกเรียนและได้ฝึกจากชุดวิชาเฉพาะในหลักสูตรซึ่งเนื้อหาสาระอาจมีรูปแบบหรือไม่มีรูปแบบก็ได้

ทินเนอร์ (Turner, 1994 อ้างถึงใน เสาวภาคย์ แผลมเพ็ชร, 2545) ให้ความหมายหลักสูตรระดับโรงเรียน คือ หลักสูตรที่จัดขึ้นตามเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่แต่ละโรงเรียนมุ่งหวัง โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพัฒนาหลักสูตร

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ให้ความหมายว่า หลักสูตรสถานศึกษา คือมวลด ประสพการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนตามสภาพความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ หรือหลักสูตรสถานศึกษา คือแผนหรือแนวทางข้อกำหนดให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

เอกรินทร์ สีมหาภาค (2545) ให้ความหมายว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนการหรือแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงาน การประกันคุณภาพในสถานศึกษา (มาตรา 47, 48) เพื่อรองรับการประเมินภายนอก

กรมวิชาการ (2544) ให้ความหมายว่า หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลดประสพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาโดยให้มีความสอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นเป็นหลักสุดที่ใกล้ชิดตัวผู้เรียน และมีความยืดหยุ่นสามารถที่จะปรับเนื้อหาให้ตอบสนองกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้

2. ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา คือ หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขสนานและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสพการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจอยากรู้อยากเห็นและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมือง

ที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจและยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณะของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อการจัดการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการกำหนดให้สถานศึกษาสร้างหลักสูตรของตนเองที่เรียกว่า “หลักสูตรสถานศึกษา” ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึง การสร้าง การใช้ และการปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ในการสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้ว ในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2545)

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารการใช้หลักสูตร (การใช้หลักสูตร)
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- ภารกิจที่ 6 การปรับปรุงผลการดำเนินงาน
- ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น ที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ซึ่งแนวทางใน การดำเนินงาน ดังนี้

1.1 สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ประชุมชี้แจง/ ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

1.4 ศึกษาคูงานจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ เอกสารหรือจากโรงเรียนนำร่อง เครือข่าย แกนนำ

2. พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตร

2.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของบุคลากร

2.3 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการตาม ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา

3.2 แต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 รวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น

4.2 นำข้อมูลต่าง ๆ มาจัดทำเป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ

5.2 จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทการดำเนินการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุก ฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โสโมเพง อินเทอร์เน็ตตำบล สื่อสิ่งพิมพ์ นิทรรศการ รวมทั้งผู้บริหารและครูออกไปเยี่ยมพบประชาชน

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าประสงค์ ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/ แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดผลและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร

ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร ได้แก่

สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดหา เลือก ใช้ ทำและพัฒนาสื่อ จัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วัดและประเมินผล เน้นแนว วิจัยเพื่อพัฒนา นิเทศ กำกับ ติดตาม มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้บริหารทำความเข้าใจกับครูให้พัฒนาตนเอง และวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การสอนซ่อมเสริม การวิจัยเพื่อพัฒนา เป็นต้น

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 ร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวผู้เรียน ทั้งในด้านการศึกษาต่อ อาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่น ๆ ให้กับผู้เรียน หรืออาจจะจัดตั้งศูนย์แนะแนวของสถานศึกษา

2.2 ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษาในลักษณะการจัดกิจกรรมต่อไปนี้

2.2.1 บริการการฝึกงานที่เป็นประโยชน์ เช่น บริการแนะแนว ชุมนุม สหกรณ์ ห้องพยาบาล ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.2.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวอากาศ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาดินแดน เป็นต้น

2.2.3 สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ชุมนุม วรรณศิลป์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมคณิตศาสตร์ ชุมนุมวิทยาศาสตร์

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า

3.2 จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

3.3 มีสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

3.4 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนา

3.6 นิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)

ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และงานวิชาการภายในสถานศึกษา

2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และงานวิชาการภายนอก
สถานศึกษา

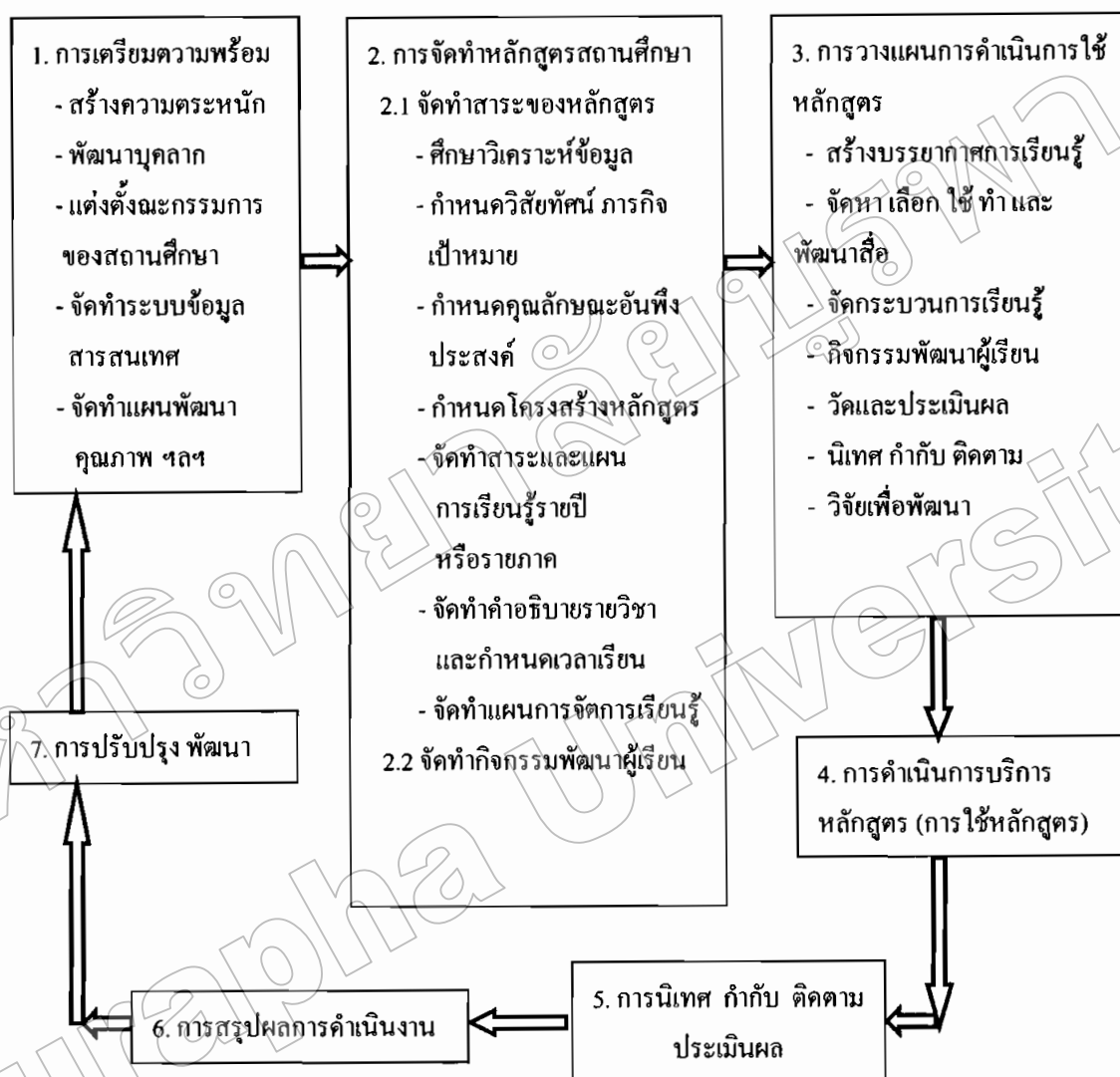
ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงานรวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูล
พื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
2. สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและ
ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่กล่าวมา สรุปลงเป็นแผนภาพ (กรมวิชาการ, 2545) ดังนี้

ภาพที่ 2 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในสถานศึกษา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสานกันสำหรับใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งเปลี่ยนไปตามธรรมชาติการศึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อควรคำนึง 2 ประการ คือ (กรมวิชาการ, 2545)

1. หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องเชื่อมโยงกับหลักสูตร พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นกรอบสำคัญของการจัดการศึกษาทั่วประเทศ ส่วนสำคัญที่ต้องยึดคือ มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนทั้งประเทศ หลังจากที่ยุติการศึกษาแต่ละช่วงชั้น หรือจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนที่เพิ่มเติมจากข้อ 1 หลักสูตรจะต้องตอบสนองต่อความถนัดความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาถึงขีดสุด

สถานศึกษาสามารถออกแบบหลักสูตรของตนเองได้อย่างอิสระ โดยยึดนโยบายและกฎหมายและหลักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีความถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและมีความเป็นไปได้ (กรมวิชาการ, 2545)

มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.1 วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุดมการณ์ หลักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธา และจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุด

1.2 ภารกิจ แสดงวิธีการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

1.3 เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ซึ่งสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย

2.1 สาระการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัดความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

2.2 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.3 เวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายปีหรือรายภาค

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร
 - 3.1 กำหนดการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
 - 3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
 - 3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต
 - 3.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - 3.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - 3.6 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
4. การออกแบบการเรียนรู้
 - 4.1 การจัดการเรียนการสอน
 - 4.2 สื่อการเรียนรู้
 - 4.3 การวัดและประเมินผล
5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - 5.1 กิจกรรมแนะแนว
 - 5.2 กิจกรรมนักเรียน
6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการและเกณฑ์การตัดสิน การวัดและประเมินผลเอกสาร

หลักฐานการศึกษา

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับและจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
 - 7.1 การพัฒนากระบวนการแนะแนว
 - 7.2 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด
 - 7.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
 - 7.4 เครือข่ายวิชาการ

8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จากกระบวนการดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจะมีรายละเอียดที่ครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกระดับ ในขั้นนี้จึงเป็นการวิเคราะห์และเรียบเรียงเพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษาควรประกอบด้วยส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

- 8.1 วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
- 8.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 8.3 โครงสร้างหลักสูตร
- 8.4 รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 8.5 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 8.6 การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
- 8.7 การวัดและประเมินผล
- 8.8 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- 8.9 อื่น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นขั้นตอนที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายและแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้พอสรุปได้ ดังนี้

โบแชมป์ (Beauchamp, 1981 อ้างถึงใน พิสมัย ถิณะแก้ว, ม.ป.ป.) กล่าวว่า “การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการสำคัญที่สุด คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนให้ครูได้มีพัฒนาการเรียนการสอน”

โปซงปี (Pocong, n.d. อ้างถึงใน พิสมัย ถิณะแก้ว, ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง ความหมายของคำว่า การนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุด คือการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีพัฒนาการเรียนการสอน

พิสมัย ถิณะแก้ว (ม.ป.ป.) ได้สรุปไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540) สรุปไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรจากภาคทฤษฎีที่เขียนขึ้นไว้เป็นเอกสารรูปแบบไปสู่ภาคปฏิบัติในโรงเรียน โดยปฏิบัติให้สอดคล้องสัมพันธ์กับภาคทฤษฎีที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกิจกรรมที่สลับซับซ้อนกว้างขวางมาก และจะต้องเกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศิษยานุศิษย์ รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน

จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านที่ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ พอสรุปได้ ดังนี้ การนำหลักสูตรไปใช้หรือการใช้หลักสูตร คือ กระบวนการนำหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปใช้ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดปัจจัยและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ความสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นกิจกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จำเป็นต้องศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติในขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ให้ถูกต้อง ดังที่นักพัฒนาหลักสูตร ได้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า ควรมีการ วางโครงการ 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อให้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารจะต้องศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรในเรื่องจุดหมายที่แท้จริง ความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนและชุมชน ความพร้อมของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การจัดหาวัสดุอุปกรณ์หลักสูตร และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้มีการจัดสรรงบประมาณ ได้กระทำไว้อย่างชัดเจนแน่นอน มีอยู่ในแผนนโยบายหรือไม่ อาคารสถานที่ ที่จะต้องปรับใช้หลักสูตรมีเพียงพอแล้วหรือยัง การเตรียมบุคลากร จะทำโดยวิธีใด
2. การเตรียมจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ จะต้องพิจารณาโครงการฝึกอบรมให้ชัดเจนและมีขั้นตอน ควรจะกระทำในรูปแบบใด ระยะเวลาเพียงใดและวิทยากรที่จะช่วยเหลือเกี่ยวกับการอบรมได้แก่บุคคลใดบ้าง
3. การจัดครูเข้าสอน แม้ว่าครูจะผ่านการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรมาแล้วก็ตาม การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ
4. การจัดการการสอน สิ่งที่จะต้องคำนึง คือ ความเหมาะสมในเรื่องต่อไปนี้ ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ วัช ความสามารถของผู้เรียน การแบ่งเวลาสำหรับวิชาต่าง ๆ รวมถึงอัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคการศึกษา และรวมทั้งปีการศึกษา ตลอดจนชั่วโมงการสอนของครูด้วย
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน อันได้แก่ การทำโครงการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครู แบบเรียน และสื่อการเรียน การที่มีวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนมาบริการได้ ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายช่วยเหลือ ซึ่งก็จะต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์หลักสูตร การวางรูปแบบ การเลือก การจัดหา ไม่ว่าจะซื้อ จัดทำเอง หรือรับแจกจากราชการ

ก็ตาม ควรจะให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด สามารถแบ่งเบาภาระครูได้มากที่สุด และผู้เรียนได้รับประโยชน์มากที่สุด

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร เพื่อให้ประชาชนในชุมชนทราบข่าวว่า การใช้หลักสูตรใหม่นั้น ลูกหลานของเขาหรือตัวเขาเองจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอย่างมากในการประชาสัมพันธ์ คือ การสื่อความหมาย เพราะชุมชนนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ ที่มีพื้นฐานต่างกัน และบางโรงเรียนจะขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนนั้น เรื่องใดบ้าง ควรชี้แจงให้ชัดเจน

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรร โครงการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ถ้าได้เลือกสรรอย่างดี จะก่อประโยชน์อย่างมากต่อครูและผู้เรียน อันได้แก่ สภาพแวดล้อมและกิจกรรมภายนอกห้องเรียน เช่น การไปศึกษานอกสถานที่ การบริการด้านวิชาการแก่ครู อาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น การส่งครูไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมความเข้าใจ ให้มีทัศนคติอันกว้างขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับเดียวกัน การเชิญวิทยากรมาสาธิตการฝึกปฏิบัติ การบรรยายของแต่ละหัวข้อที่ครูต้องการ การส่งเสริมครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน ให้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญ และต้องทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุด ว่าการปรับปรุงควรเริ่มต้นที่จุดใดบ้าง วิธีการที่จะทำนั้นทำอย่างไร และการประเมินผลหลักสูตรจะคำนึงถึงการประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาวด้วย สุมิตร कुमार (2530 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ มีกิจกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เนื่องจากหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บทนั้นได้กำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะยืดหยุ่นได้ เพื่อสะดวกแก่การนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น ผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน กล่าวคือ ตีความหมายและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นหรือของโรงเรียน แล้วออกมาในรูปของเอกสาร เช่น ประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน คู่มือการสอนหรือบันทึกการสอน เป็นต้น เพื่อให้ครูใช้ได้สะดวกและสอนผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม ผู้บริหารโรงเรียน ควรสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่า เหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดห้องเรียนและจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนให้แก่ครูเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ นอกจากนี้การจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน ฯลฯ ล้วนเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

3. การสอน ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอนของครู การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

ซูศรี สุวรรณโชติ (2542) กล่าวสรุปไว้ว่า การนำหลักสูตรมาใช้เป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อนักพัฒนาหลักสูตรรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง ได้จัดทำหลักสูตรแล้ว หากไม่ได้นำมาใช้ก็เหมือนไม่ได้ทำอะไรเลย ตัวหลักสูตรเปรียบเสมือนแนวทางหรือเป็นตัวหนังสือหรือเป็นทฤษฎี การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหรือรูปแบบหรือวิธีการต่าง ๆ เป็นเสมือนการนำไปปฏิบัติ หรือภาคปฏิบัติผู้นำหลักสูตรไปใช้นั้นจะต้องพยายามขยายเนื้อหาสาระ ปรับปรุงสร้างเอกสารสื่อต่าง ๆ การทดลองเนื้อหาและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ การทำแผนการสอน การทำประมวลการสอน การทำบันทึกการสอนและอื่น ๆ นอกจากนั้น การนำหลักสูตรไปใช้ยังต้องประกอบด้วยการประเมินคุณค่าของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารหลักสูตรไปใช้อาจมีขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเนื้อหาสาระที่ได้รับมาจากหลักสูตร และขยายเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น
2. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนมาทำรายละเอียด เพื่อสร้างเอกสารต่าง ๆ ประกอบการใช้หลักสูตร
3. การอบรมประชุมและการสัมมนาบุคลากรต่าง ๆ ที่จะต้องมาใช้หลักสูตรให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่จะนำหลักสูตรมาใช้ได้
4. นำหลักสูตรที่ได้รับการวิเคราะห์ใหม่ ทั้งนี้กระทำภายหลังที่ได้ใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งแล้ว เพื่อจะได้เก็บส่วนที่ค้ำของหลักสูตรไว้ ส่วนที่ควรปรับปรุงก็นำไปปรับปรุงต่อไป

5. สร้างศูนย์หลักสูตรขึ้นภายในสถานศึกษา เพื่อให้ครูได้นำมาใช้สื่ออุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ธีรารัตน์ บัวศรี (2542) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นส่วนขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร โดยที่ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ว่าต้องมีการดำเนินการใน 4 เรื่อง ดังนี้ คือ

1. การวางแผนนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเดิม
2. การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้
3. การตรวจสอบความพร้อม
4. การบริหารการใช้หลักสูตร

อมรา เด็กเริงสินธุ์ (2540) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติ และรวมกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเข้าไปด้วย ในบรรดากิจกรรมทั้งหลายที่กล่าวมาทั้งหมด “กิจกรรมการสอน” นับเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายของผู้สร้างหลักสูตรมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการสอนของครู ขณะเดียวกันการสอนของครูต้องยึดถือหรือพึงหลักสูตรไปด้วย จึงจะถูกทิศทางและคู่กันไป

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรนั้น ๆ ก็ไม่มีความหมาย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร คือ

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การจัดเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และการเลือกสรร โครงการจัดกิจกรรม

เสริมหลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกิจกรรมที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำเอกสารประกอบ

หลักสูตรอันเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดบุคลากร การจัดปัจจัยสนับสนุนการใช้หลักสูตร การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน การนิเทศติดตามผล และสิ่งที่สำคัญที่สุดของการนำไปใช้ก็คือ การสอนของครู ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้ หากดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ก็จะเป็นการนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้

แนวทางการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการเลือกและจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น จะต้องรู้ว่าอะไรที่ควรจัดให้ผู้เรียน อะไรที่จัดแทนกันได้บ้าง ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วงเวลาเรียน ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเรียนรู้จากการคิด ปฏิบัติจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และเรียนรู้อย่างบูรณาการ เป็นต้น ซึ่งแนวทางการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย (กรมวิชาการ, 2545)

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

เมื่อสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้การนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้โดยการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 ซึ่งได้มีแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ไว้หลายประการ ดังนี้

1.1 มีเอกสาร/ หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระ/ รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียนและคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคเรียน การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน เช่น การจัดการศึกษาที่เน้นความสามารถเฉพาะทาง เป็นต้น

1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด สร้างเป็นความรู้และแนวคิดด้วยตนเอง โดยการจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้/ ห้องสมุด สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนประสบการณ์ และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุดนั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหรา ใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือเพื่อการศึกษาค้นคว้าก็ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

1.4 มีการสอนซ่อมเสริม และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ ที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้ สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งนอกสถานศึกษาด้วย เช่น ในชุมชนใกล้ ๆ บริเวณสถานศึกษา ได้แก่ ตลาด วัด หรือสถานที่สำคัญ รวมทั้งแหล่งประกอบการที่มีอยู่ในชุมชน หรือจัดให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคอยให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มขีดความสามารถ

1.5 มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งสถานศึกษาต้องกำหนดใช้ในสถานศึกษาของตนเอง ควรเป็นแนวการวัดและประเมินผลที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป กระบวนการวัดและประเมินผลควรเน้นการประเมินตามสภาพจริง ที่สามารถสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ตามที่เป็นจริงได้มากที่สุด เช่น การประเมินความรับผิดชอบจากงานที่นักเรียนปฏิบัติ เป็นต้น

1.6 ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ การเทียบโอนการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ระหว่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้วยกัน หรือระหว่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กับหลักสูตรอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ปฏิบัติตามกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวปฏิบัติในการย้ายนักเรียนที่เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 ซึ่งประกาศเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2546 ดังนี้

1.6.1 การเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนที่จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้วยกันให้พิจารณาเทียบโอน ดังนี้

1.6.1.1 รายวิชาที่นำมาเทียบโอน ผลการเรียนรู้คู่ใดมีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตรงกันตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป ให้ถือเป็นรายวิชาที่เทียบโอนผลการเรียนกันได้โดยตรง หรือถือว่าเป็นรายวิชาเดียวกัน มีแนวทางการเทียบโอน ดังนี้

ก. รายวิชาของโรงเรียนเดิมที่นักเรียน เรียนได้จากโรงเรียนเดิม ครบรายวิชาแล้ว ให้เทียบโอนได้รายวิชาของโรงเรียนใหม่

ข. รายวิชาของโรงเรียนเดิมที่นักเรียน เรียนจากโรงเรียนเดิมมาเพียงบางส่วน ยังไม่ครบรายวิชา ให้เทียบโอนผลการเรียนได้เฉพาะส่วนที่เรียนได้จากโรงเรียนเดิม แล้วเรียนเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ได้รับการเทียบโอนครบรายวิชา

1.6.1.2 วิชาที่นำมาเทียบโอนคู่ใด มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตรงกันไม่ถึงร้อยละ 60 ให้ถือเป็นรายวิชาที่เทียบโอนผลการเรียนกันได้โดยตรง ไม่ได้ หรือถือเป็นคนละรายวิชา สามารถเทียบโอนกันได้เฉพาะผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ตรงกันเท่านั้น มีแนวการเทียบโอน ดังนี้

ก. รายวิชาของโรงเรียนเดิมที่นักเรียน เรียนได้จากโรงเรียนเดิม ครบรายวิชาแล้ว ให้เทียบได้เฉพาะผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ตรงกันเท่านั้น นักเรียนต้องเรียนเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ได้รับการเทียบโอนจนครบรายวิชา

ข. รายวิชาของโรงเรียนเดิมที่นักเรียน เรียนจากโรงเรียนเดิมมาเพียงบางส่วน ยังไม่ครบรายวิชา ให้เทียบโอนผลการเรียนให้ได้ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชาของโรงเรียนใหม่ ในส่วนที่ตรงกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ของรายวิชาของโรงเรียนเดิมที่เรียน ได้ไว้แล้ว และให้นักเรียน เรียนเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่ได้รับการเทียบโอนจนครบรายวิชา

1.6.2 การเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนที่จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับโรงเรียนที่จัดการศึกษาของหลักสูตรอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการเทียบโอนระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชาต่าง ๆ ตามการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ของหลักสูตรอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการที่นำมาจับคู่เทียบโอนผลการเรียนกัน มีแนวทางพิจารณา ดังนี้

1.6.2.1 รายวิชาตามการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ของหลักสูตรอื่น ๆ ที่นำมาเทียบโอนผลการเรียนกัน คู่ใดมีจุดประสงค์การเรียนรู้ กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตรงกันตั้งแต่ ร้อยละ 60 ขึ้นไป ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับ 1.6.1.1

1.6.2.2 รายวิชาตามการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ของหลักสูตรอื่น ๆ ที่นำมาเทียบโอนผลการเรียนกัน ผู้ใดมีจุดประสงค์การเรียนรู้ กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตรงกันไม่ถึง ร้อยละ 60 ขึ้นไป ให้ปฏิบัติ เช่นเดียวกับ 1.6.1.2

1.6.3 การเทียบโอนผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนที่ย้าย โรงเรียน ระหว่างโรงเรียนที่จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ด้วยกัน และระหว่างโรงเรียนที่จัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กับ โรงเรียน ที่จัดการศึกษากับหลักสูตรอื่น ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับการเทียบโอน ผลการเรียนรายวิชา

1.6.4 ให้โรงเรียนเทียบโอนผลการเรียนให้นักเรียนตั้งแต่แรกรับนักเรียนเข้าเรียน เพื่อจัดนักเรียนเข้าเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคน เข้าร่วม กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยดำเนินการ ดังนี้

2.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมแนะแนวในลักษณะของ การบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเอง ให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์ เพื่อสังคม สถานศึกษาต้องจัดให้มีเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการจัดบริการ แนะแนวแก่ผู้เรียนตลอดเวลาที่ผู้เรียนอยู่ในสถานศึกษา

2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถ ทำหน้าที่แนะแนวให้กับผู้เรียน สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบแนะแนวที่มุ่งการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้าน ชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนวช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาของสังคม สร้างเสริม สังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุดทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากรและด้านบริหารทั่วไป

2.3 มีแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้น ของสถานศึกษา เช่น

2.3.1 จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชมรมวันวิชาการ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3.2 จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.3.3 จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังอบรมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น

2.3.4 มีการจัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด เพื่อนช่วยเพื่อน สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

3. การส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 มีการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา โดยเกิดจากการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงร่วมกันกำหนดวิธีการร่วมดำเนินการ ร่วมเรียนรู้และปรับปรุง ร่วมรับผิดชอบ ร่วมชื่นชมผลสำเร็จและรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จะส่งเสริมให้เกิดสภาพอันพึงประสงค์หลายลักษณะ เช่น

3.1.1 ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน

3.1.2 ส่งเสริมความรับผิดชอบ การทุ่มเทในการดำเนินกิจกรรมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 ก่อให้เกิดความสนใจ ร่วมมือ สู่การรวมพลังในการดำเนินงานสำเร็จได้รวดเร็ว

3.1.4 ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศความร่วมมือ ความสามัคคีและการพึ่งตนเองภายในองค์กรหรือชุมชน

3.1.5 ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นหรือเป็นไปตามความต้องการของชุมชน

3.1.6 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการพัฒนาและการเรียนรู้ขององค์กรและชุมชน

3.2 มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา สถานศึกษาต้องพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการ จากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนชมรมวิชาการต่าง ๆ ในรูปแบบของเครือข่ายเชื่อมโยงกัน

ทั้งจากบุคคลต่าง ๆ และจากสื่อ ต่าง ๆ เพื่อให้ครูมีความรู้ และแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

3.3 มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตาม

ความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา การจัดสื่อการเรียนรู้จึงควรเป็นสื่อที่สนับสนุน และกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นคว้าเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างหลากหลายต่อเนื่อง การจัดสื่อจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยมีการจัดเตรียมสื่อไว้อย่างหลากหลาย

3.4 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชั้นเรียน พร้อมกับการจัดเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3.5 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียน และการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

3.6 มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลจากผลการดำเนินงานมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการวางแผนและพัฒนาการดำเนินการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ โดยมีกรอบแนวคิดและขอบข่ายของการนิเทศ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545)

3.6.1 กรอบแนวคิดการนิเทศ

3.6.1.1 ใช้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นเป้าหมายในการนิเทศ

3.6.1.2 นิเทศแบบมีส่วนร่วม

3.6.1.3 นิเทศเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในภารกิจการจัดทำและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

3.6.1.4 สํารวจสภาพ/ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาสำหรับการนิเทศ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

3.6.2 ขอบข่ายการนิเทศ

การกำหนดขอบข่ายการนิเทศ จะพิจารณาจากตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยพิจารณาว่าตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จได้คาดหวังว่าในการดำเนินการในแต่ละภารกิจที่ได้กำหนดไว้นั้นต้องการให้เกิดอะไรบ้าง และเมื่อต้องการให้เกิดสิ่งต่างๆเหล่านั้นแล้ว สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างไร

ดังนั้น ขอบข่ายการนิเทศ คือ สิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องไปให้คำแนะนำคำปรึกษาและช่วยเหลือ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภารกิจการจัดทำและการใช้หลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร ตั้งแต่การบริหารจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จ

การวัดความสำเร็จเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญ เพื่อนำผลที่เกิดจากการปฏิบัติไปกำหนดมาตรการหรือล้มเลิกนโยบายในอนาคต มีนักวิชาการหลายคนที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความสำเร็จ ดังนี้

1. แนวความคิดของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) เสนอปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างประสบความสำเร็จมี 6 ประการ ดังนี้

1.1 เป้าหมายต่าง ๆ ของนโยบาย ตลอดจนแนวทางปฏิบัติจะต้องมีการกำหนดอย่างแน่นอน ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการบิดเบือนแก้ไขขณะปฏิบัติการหรืออย่างน้อยที่สุด ต้องอยู่ในระดับที่สามารถใช้อ้างอิงสำหรับการติดตามประเมินผลและจัดข้อขัดแย้งพิพาทได้

1.2 นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้นต้องตั้งอยู่บนเหตุผล สามารถที่จะแยกแยะความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กิจกรรมและผลผลิตของนโยบายได้รวมทั้งจะต้องมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่แก่หน่วยงานปฏิบัติการอย่างเพียงพอที่จะบังคับใช้หรือให้บริการต่าง ๆ ได้

1.3 โครงสร้างการดำเนินงานจะต้องถูกกำหนดขึ้นมาให้เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จไม่ว่าจะเป็นการจัดรูปแบบการประสานงานทั้งภายในและระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสร้างระเบียบวิธีการตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่แน่นอน การอนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณที่เพียงพอและต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้สามารถรับการสนับสนุนจากภายนอก

1.4 บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติการต้องมีความพร้อม และความผูกพันในการทำงาน ต้องยอมรับในเป้าหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับสูงต้องมีขีดความสามารถ ทั้งทางด้านการจัดการและด้านการเมือง

1.5 นโยบายที่จะปฏิบัติตามนั้นต้องการแรงสนับสนุนจากภายนอก เช่น กลุ่มผลประโยชน์ ผู้มีอำนาจและอิทธิพลที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนทั่วไปหรืออย่างน้อยที่สุด ควรที่จะเป็นกลางไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ชัดเจน

1.6 การเปลี่ยนแปลงในสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีแปรผัน ตามกาลเวลาต้องไม่รุนแรงที่จะมากระทบการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมาใหม่นั้นจะต้องไม่ขัดแย้งหรือลดความสำคัญของนโยบายที่กำลังดำเนินอยู่

2. แนวความคิดของ กรมวิชาการ (2545) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาและตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ด้านลักษณะ เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้การ นำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างเช่น คู่มือครู เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรหรือคู่มือ หลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือประเมินผลการเรียน ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่ง Arvida (1977), Beauchamp (1981), วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การทดลองใช้เนื้อหาวิชา วิธีการสอน เทคนิคต่าง ๆ ในการประเมินผลเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ส่วนด้านการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการใช้หลักสูตรนั้น กรมวิชาการได้กำหนดแนวทางสำหรับใช้ในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร โดยให้ใช้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการดำเนินการ ศึกษา รูปแบบ การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเป้าหมายในการนิเทศ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาในภารกิจต่าง ๆ สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545) ที่ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็น การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้อง ปรับปรุงแก้ไข โดยมีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีจุดประสงค์ในการประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของชาติ ตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 49 สำหรับสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการจัดการศึกษา ตามแนวทางให้

ได้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนด การดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีมาตรฐาน ตามมาตรฐานการศึกษาของชาตินั้น เป็นการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. แนวความคิดของ สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2546) ได้เสนอกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ แหล่งที่มาของนโยบาย ความชัดเจนของนโยบาย การสนับสนุนนโยบาย ความซับซ้อนในการบริหารงาน สิ่งจูงใจของผู้ปฏิบัติ และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เหมาะสมและเพียงพอ และที่สำคัญคือความสำเร็จของแผนงานหรือโครงการมีความสัมพันธ์กับความสามารถ ของผู้นำ และภาวะผู้นำขององค์กร ที่จะต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการสนับสนุนนโยบายแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดนโยบาย

4. แนวความคิดของอินแกรมและแมนน์ (Ingram & Mann, 1980) ที่วิเคราะห์สาเหตุของความล้มเหลวหรือล้มเหลวของนโยบาย พบว่า การเลือกกลยุทธ์ เครื่องมือ หรือนโยบายใดมาใช้เป็นแนวปฏิบัติ ผู้เลือกจะต้องเข้าใจปฏิกริยาหรือสัญญาณสะท้อนจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบาย กล่าวคือ มาตรการควบคุมพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลให้ปฏิบัติตามนโยบาย อาจจำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับและมาตรการเสริมแรง โดยเฉพาะประเภทนโยบายกำกับควบคุมเพื่อปกป้องประโยชน์ของส่วนรวม เช่น นโยบายรักษาภาพแวดล้อม มีความจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การเสริมแรงเป็นหลักและการใช้การลงโทษเป็นรอง แต่สำหรับนโยบายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ควรเลือกใช้มาตรการลงโทษเป็นหลัก และใช้กลยุทธ์การเสริมแรงเป็นรอง นอกจากนี้ นโยบายเกี่ยวกับการลดอุบัติเหตุหรือการป้องกันอัคคีภัย ควรใช้กลยุทธ์การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างจริงจังแก่ประชาชนและกลุ่มเป้าหมาย เสริมเข้าไปด้วย

5. แนวความคิดของการ์ดิเนอร์และบอลซ์ (Gardiner & Balch, 1988) ซึ่งเป็นนักวิชาการอีกสองคนที่มีความเห็นคล้าย อินแกรมและแมนน์ จากผลงานวิจัยที่ทั้งสองจัดทำขึ้น ในปี ค.ศ. 1978 พบว่า ปัจจัยที่จะช่วยประชาชนให้สามารถป้องกันภัยจากอาชญากรรมตามนโยบายการป้องกันอาชญากรรมให้ประสบความสำเร็จมี 4 ปัจจัย คือ

5.1 ปัจจัยการให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลข่าวสารข้อมูลอาชญากรรม ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาการป้องกันอาชญากรรม ความสำคัญของการให้ข่าวสารข้อมูล คือ การเลือกใช้สื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด สื่อที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นสื่อ

ที่สอดคล้องกับระดับการศึกษาและวิถีชีวิตของประชาชน และควรเลือกข้อมูลที่จะส่งและเครื่องมือการสื่อสารให้เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนแต่ละกลุ่มอีกด้วย

5.2 ปัจจัยการอำนวยความสะดวก หมายถึง การเอื้ออำนวยให้ผู้รับประโยชน์หรือกลุ่มเป้าหมายของนโยบายและแผน มีความสะดวกที่ปฏิบัติตามนโยบาย หรือสะดวกที่จะเข้ามาใช้บริการจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือสะดวกที่จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามนโยบาย กลยุทธ์การให้ความสะดวกควรเลือกใช้กับนโยบายป้องกันภัยจากอาชญากรรม และอาจใช้ได้กับนโยบายหลายประเภทและหลายลักษณะ เช่น นโยบายภาษี นโยบายการศึกษา นโยบายด้านการจราจรและการขนส่ง และนโยบายสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น

5.3 ปัจจัยการกำกับควบคุม เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อการลงโทษบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ไม่ปฏิบัติตามนโยบาย กลยุทธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลและกลุ่มบุคคลปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดสิ่งที่ตั้งมโนทัศน์ นโยบายจำนวนมากที่ต้องใช้กลยุทธ์นี้รวมทั้งนโยบายด้านการศึกษาด้วย เช่น นโยบายการศึกษาภาคบังคับ ที่จำเป็นต้องบังคับผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องจัดการศึกษาตามกฎหมายกำหนด หากไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษตามกฎหมายกำหนดเช่นกัน

5.4 ปัจจัยการให้สิ่งเสริมแรง การให้สิ่งเสริมแรงเป็นกลยุทธ์การเข้าไปแทรกแซงเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติให้ได้ตามความต้องการทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ นอกจากนี้การเสริมแรงโดยการให้รางวัลสำหรับผู้ที่สามารถปฏิบัติตามนโยบายจนประสบผลสำเร็จตามที่วัตถุประสงค์กำหนด จะเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

6. ความสำเร็จจากการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ

6.1 สหรัฐอเมริกา ในการสังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา 132 เรื่อง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษา (สตีเวน ไคลน์, 2541) คือ ปัจจัยด้านการมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง นโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากการมีผู้นำที่เข้มแข็งที่ช่วยวางแผน ริเริ่ม และบริหารให้กิจกรรมการปฏิรูปดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง สามารถทำให้แนวคิดการปฏิรูปถูกนำไปปฏิบัติได้ ประสบการณ์ได้ชี้แนะว่าผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีลักษณะดังนี้ คือ 1) มีความสามารถในการบริหารกิจกรรมการปฏิรูป 2) มอบอำนาจให้ผู้อื่นในการปฏิบัติ 3) มีความรับผิดชอบ 4) สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเอกฉันท์ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) ได้รับความสนับสนุนจากผู้ที่มีส่วนร่วม และ 6) ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ

6.1.1 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง นโยบายปฏิรูป การศึกษาที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากการที่แต่ละบุคคลเข้าถึงจุดมุ่งหมายของการปฏิรูป และปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบในส่วนของตนตามที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผลสำเร็จ เนื่องจากผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายของนโยบายที่ตรงกัน และทำให้ได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน โรงเรียนที่สามารถดำเนินงานประสบผลสำเร็จใช้มีกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ที่เกิดจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้สึกร่วมกัน และให้ได้รับการสนับสนุนสูงสุด มีการมอบอำนาจให้บุคคลเหล่านั้นดำเนินการ เพื่อเป้าหมาย เดียวกันก็คือทำให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จ

6.1.2 ปัจจัยด้านเวลา การมีช่วงเวลาที่เหมาะสม คือมีเวลาที่จะเตรียมการ ก่อนเริ่มดำเนินการ และการทิ้งช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อรอผลลัพธ์ในระยะแรก มีความสำคัญต่อความสำเร็จ เนื่องจากการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติจำเป็นต้องมีการวางแผน และเมื่อดำเนินการแล้วต้องการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง ช่วงเวลาดังกล่าวอาจเกิดความตึงเครียดให้แก่ผู้ปฏิบัติ เนื่องจากการนำนวัตกรรม/ยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ มาใช้ ผลการวิจัยกล่าวว่าการคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนในเวลาที่รวดเร็วมากเกินไปอาจเป็นเครื่องชี้ความล้มเหลวได้ และเนื่องจากการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปในระยะแรกเป็นกระบวนการลองผิดลองถูก ฉะนั้นการปรับปรุงแก้ไขวิธีการดำเนินงานจึงถือเป็นเรื่องปกติที่ต้องดำเนินการ

6.1.3 ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ ส่วนใหญ่ต้องการการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในบทบาทและความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ ผู้เกี่ยวข้องจะได้รับการขอร้องให้รับภาระใหม่ นอกเหนือจากหน้าที่ปกติ แม้ว่าแนวคิดพื้นฐานของการปฏิรูปอาจไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ แต่การนำไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องที่ทำยาก เนื่องจากแต่ละคนจะต้องรับบทบาทหน้าที่ที่อาจไม่คุ้นเคยมาก่อน จึงต้องการได้รับการพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการได้

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่นำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติเป็นผลสำเร็จจะโยงการพัฒนาบุคลากรกับวัตถุประสงค์ของโครงการ การให้ครูระบุความต้องการด้านการฝึกอบรมของตนเอง การใช้ประสบการณ์จากงานที่คนอื่น ได้ทำมาก่อนช่วยให้เกิดแนวคิดของการทำงานและพัฒนางานต่อไปได้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลโครงการนำร่องจึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง หัวข้อของการอบรมครูหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การแก้ไขปัญหา การดำเนินการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

6.1.4 ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์การดำเนินงาน การยึดหยุ่นของวิธีการปฏิบัติ เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปที่ประสบผลสำเร็จ ผลงานวิจัยเสนอแนะให้นักปฏิรูปการศึกษาใช้ยุทธศาสตร์ที่หลากหลายและสนองต่อสภาพและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งรวมถึงการวางแผนแก้ไขปัญหามากมาย ตัวอย่างของยุทธศาสตร์ที่เคร่งครัดมากเกินไป คือ ประสบการณ์ความล้มเหลวของนักปฏิรูปเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนในระยะแรก คือ การสร้างหลักสูตรที่ไม่ใช้ครูเลย โดยข้ามผ่านไปที่นักเรียนโดยตรง ครูแทบจะไม่มีบทบาทในชั้นเรียน ซึ่งสุดท้ายได้พบว่า กิจกรรมการสอนที่ใช้เทคโนโลยีซึ่งประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ วิธีของทางสายกลางที่ครูมีโอกาสปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของตนและความสนใจในหลักสูตรท้องถิ่น การยึดหยุ่นของวิธีปฏิบัติที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างของใหม่กับของเก่าที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

6.1.5 ปัจจัยด้านการจัดการ มีองค์ประกอบย่อยประกอบการพิจารณาผลของความสำเร็จ ได้แก่

6.1.5.1 การออกแบบโครงสร้างขององค์กรใหม่ เนื่องจากการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ซึ่งบางครั้งภารกิจที่ต้องปฏิบัติ อาจไม่สอดคล้องกับโครงสร้างองค์กรของโรงเรียน จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนให้สามารถสนับสนุนวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปได้ ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน การสร้างเสริมความเข้าใจ ลดความขัดแย้งของผู้มีส่วนร่วมมากขึ้น และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การระดมความคิดเพื่อค้นหาวิธีการที่จะนำไปปฏิบัติ นอกจากนั้นการที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรใหม่นอกจากจะเอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมภายในโรงเรียนแล้วต้องเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอื้อให้เกิดการติดต่อ สื่อสารอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองและชุมชน อันเป็นจุดเน้นสำคัญของการปฏิรูปด้วย

6.1.5.2 การจัดการทรัพยากร การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติสำเร็จได้หากมีการจัดสรรทรัพยากรด้านการเงินและบุคลากรที่มีอยู่ใหม่ โดยทำให้มีการทุ่มเททรัพยากรไปยังพื้นที่ที่มีความจำเป็นมากที่สุดได้ โรงเรียนหลายแห่งได้พยายามแสวงหางบประมาณสนับสนุนใหม่จากแหล่งต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูต้องได้รับผลตอบแทนในการดำเนินงานปฏิรูป เพราะขณะที่โรงเรียนต้องการให้ครูปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทใหม่ ๆ และรับผิดชอบพิเศษเพิ่มมากขึ้น ครูมักไม่ได้รับการชดเชยสำหรับเวลาที่เสียไป การใช้วิธีการอาสาสมัครจากครูอาจส่งผลให้ครูหมดพลังและเปลี่ยนงานในที่สุด ซึ่งทำให้โรงเรียนสูญเสียบุคลากรที่มีค่าและต้องเสียเวลากับการจัดหาและฝึกอบรมครูใหม่ การจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น

ได้แก่ การจัดให้มีเงินสำหรับฝึกอบรมและพัฒนาทักษะซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิรูป การใช้วิธีการปรับตารางเวลาสอนออกเป็นช่วง ๆ เพื่อให้ครูมีโอภาสวางแผนร่วมกัน การสอนเป็นทีม จ้างครูในระยะสั้นในราคาถูกลง การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเป็นก้อน การใช้ทรัพยากรจากภาคเอกชน การร่วมเป็นหุ้นส่วนกันของเอกชน นอกจากนั้นการดำเนินการในระยะแรก จำเป็นต้องมีการลงทุนด้านทรัพยากรอย่างเพียงพอ จึงต้องวางแผนระยะยาว เพื่อให้มั่นใจว่าจะมีทรัพยากรพอที่จะดำเนินการต่อไปได้

6.1.5.3 การประเมินตนเอง การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่จำเป็นจะต้องเดินหน้าอยู่เสมอ ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต้องตรวจสอบตัวเองและปรับปรุง โครงการอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงอยู่เสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การติดตามตรวจสอบจึงต้องเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อคว่ายุทธศาสตร์ที่ใช้อยู่ยังคงได้ผลหรือไม่ รวมถึงการประเมินว่าขณะนี้กำลังอยู่ ณ ที่ใด และกำลังมุ่งไปที่ใด การกระทำที่ผ่านมาส่งผลตามที่ต้องการหรือไม่

6.1.6 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกาได้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยเปลี่ยนบทบาทของสมาชิกในครอบครัวและชุมชนในกระบวนการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ปกครองจะได้รับการเรียกร้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของบุตรหลานอย่างจริงจัง และมุ่งเน้นการกระตุ้นให้ผู้ปกครองประเมินคุณภาพการสอนในชั้นเรียน

ในประเด็นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองนี้ สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งโดยกำหนดเป็นหนึ่งในเป้าหมาย 8 ประการของนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองไว้ 6 ระดับ คือ 1) ระดับของการอบรมเลี้ยงดูในฐานะที่เป็นพ่อแม่ ต้องเตรียมเด็กให้มีความพร้อมเพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ 2) ระดับของการสื่อสารระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นการสื่อสารสองทางเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของตัวเด็กระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง 3) ระดับของการเป็นอาสาสมัครเพื่อการศึกษา โดยที่การปฏิรูปการศึกษาต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่บางครั้งครูอาจมีความรู้ไม่เพียงพอ จึงขอให้ผู้ปกครองอาสาสมัครเข้าร่วมงาน รวมทั้งเป็นวิทยากรพิเศษอีกด้วย 4) ระดับของการจัดการเรียนการสอนที่บ้าน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เสมือนครูในการสอนและเป็นที่ปรึกษาในการแสวงหาความรู้ของเด็ก 5) ระดับของการเข้ามา

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของโรงเรียนในการวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งด้านวิชาการ บุคลากร การเงิน ซึ่งรวมถึงการเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษา และ 6) ระดับของการเป็นผู้ประสานงานในการระดมทรัพยากรให้แก่โรงเรียนทั้งในและนอกชุมชน

6.2 สหราชอาณาจักร จากรายงานการปฏิรูปการศึกษาของสหราชอาณาจักร พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติดังนี้

6.2.1 ปัจจัยด้านการพัฒนาบุคลากร สหราชอาณาจักรได้มีการเปลี่ยนฝึกรอบรม และการพัฒนาครูประจำการเป็นเวลาช้านานแล้ว ในแต่ละปีทุกโรงเรียนได้กันเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับการอบรมครูประจำการทั้งโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงได้ใช้เวลาดังกล่าวเพื่อพิจารณาเรื่องสำคัญเร่งด่วนในด้านการพัฒนาตามที่พบว่าจำเป็น นอกจากนี้ทางการยังส่งเสริมครูแต่ละคนให้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพระยะสั้น และปฏิบัติหน้าที่เป็นครูเฉพาะสาขาวิชา ตัวอย่างเช่น เป็นผู้ประสานงานความต้องการเป็นพิเศษด้านการศึกษา โดยปกติแล้วองค์การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น เป็นผู้จัดการฝึกอบรมซึ่งครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ตั้งแต่หลักสูตร ไปจนถึงการบริหารจัดการ

6.2.2 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

6.2.2.1 การมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ สหราชอาณาจักรเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาความร่วมมือระหว่างการศึกษากับธุรกิจ ในปัจจุบันกว่าร้อยละ 90 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาและร้อยละ 60 ของโรงเรียนประถมศึกษา มีความสัมพันธ์กับธุรกิจ ในขณะที่นักเรียนที่เรียนในปีสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับเกือบทั้งหมด ได้ฝึกงานเพื่อมีประสบการณ์ในการทำงาน เขาชนได้รับประโยชน์เป็นอย่างมากจากประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ซึ่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ความร่วมมือดังกล่าวรวมถึงประสบการณ์ในการทำงานสำหรับนักเรียน การจัดให้ครูได้ปฏิบัติงานในภาคธุรกิจและการจัดให้ธุรกิจมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน องค์กรบริหารโรงเรียน โครงการที่ใช้เงินอุดหนุนภาคมหาชน/ เอกชนเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ

6.2.2.2 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ในด้านการบริหาร โดยกรรมการโรงเรียนนั้น พบว่า โรงเรียนในอุปถัมภ์ขององค์การบริหารการศึกษาท้องถิ่นทุกแห่งในอังกฤษและเวลส์จะต้องมีคณะกรรมการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรฯ ชุมชน ผู้ปกครองและครูผู้สอนโรงเรียนนั้น มีหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางทั่วไปของโรงเรียน และจะต้องดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามหลักสูตรแห่งชาติ รวมถึงมีการสอนด้านศาสนา คณะกรรมการฯ จะตัดสินใจว่าจะใช้งบประมาณอย่างไรและโรงเรียนควรจะมีบุคลากรจำนวนเท่าใด

โดยทำหน้าที่คัดเลือกครูรวมทั้งครูใหญ่ และรับผิดชอบในด้านการส่งเสริมและรักษาวินัยบุคลากรอื่น ๆ นอกจากนี้คณะกรรมการต้องทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างชุมชนท้องถิ่นและโรงเรียนอีกด้วย

6.2.2.3 การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครอง นับตั้งแต่เดือนกันยายน

พ.ศ. 2542 ที่ผ่านมา โรงเรียนของรัฐในสหราชอาณาจักรทุกแห่งได้ร่วมมือกับผู้ปกครองจัดทำพันธสัญญาซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างบ้านกับโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้น ข้อตกลงดังกล่าวแสดงถึงความรับผิดชอบของโรงเรียนและผู้ปกครอง รวมถึงสิ่งที่โรงเรียนได้คาดหวังจากนักเรียน สิ่งที่จะนำไปในพันธสัญญาระหว่างบ้านและโรงเรียน ได้แก่ 1) มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน 2) การไปโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3) วินัยและพฤติกรรม และ 4) การบ้าน โรงเรียนจะขอให้ผู้ปกครองลงนามพันธสัญญา เพื่อแสดงว่าผู้ปกครองเข้าใจและยอมรับพันธสัญญาดังกล่าว โรงเรียนอาจขอให้นักเรียนลงนามในพันธสัญญาด้วย หากนักเรียนโตพอที่จะเข้าใจพันธสัญญานั้นแล้ว หากผู้ปกครองหรือนักเรียนไม่ปฏิบัติตามพันธสัญญา ครูใหญ่จะปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ปกครอง โรงเรียนไม่มีสิทธิลงโทษทางวินัย หรือคัดค้านักเรียนออกเพียงเพราะว่านักเรียนหรือผู้ปกครองไม่ปฏิบัติตามพันธสัญญา

6.3 นิวซีแลนด์ จากรายงานเรื่อง การนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติของนิวซีแลนด์ สรุปถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ประสบผลสำเร็จดังนี้ (ไลอัล แพร์ลิส, 2542)

6.3.1 ปัจจัยด้านการเมืองการปฏิรูปการศึกษาของนิวซีแลนด์ เป็นนโยบายของรัฐบาลที่มีความสำคัญลำดับต้นพร้อม ๆ กับการปฏิรูประบบราชการอื่น ๆ สามารถดำเนินการไปได้อย่างกว้างขวางรวดเร็ว ความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาเกิดจากการสร้างความร่วมมือระหว่างกระทรวงต่าง ๆ ความมุ่งมั่นจริงจังของนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าความสำเร็จในเรื่องปฏิรูปการศึกษาเป็นอนาคตทางการเมืองของตน

6.3.2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม นิวซีแลนด์เป็นสังคมที่ค่อนข้างสงบและสมานฉันท์ ประชาชนเคยชินกับกฎหมาย และยอมรับการตัดสินใจของรัฐบาลว่าชอบด้วยกฎหมาย ประชาชนในแต่ละชุมชนมีความสามารถเพียงพอและยินดีเข้าร่วมในคณะกรรมการบริหารของโรงเรียน การตัดสินใจบนหรือการถือฉลด้านการเงินมักไม่ค่อยปรากฏ รัฐบาลสามารถวางใจได้ว่าคณะบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นคณะกรรมการจะไม่คดโกงงบประมาณของแผ่นดิน

6.3.3 ปัจจัยด้านโครงสร้างสภาพพื้นฐาน ได้แก่ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม ที่มีประสิทธิภาพที่ทำให้การส่ง - รับข่าวสารกระทำได้ในเวลาอันสั้น

6.3.4 ปัจจัยด้านนโยบาย การมีนโยบายที่ชัดเจนและแน่นอนของรัฐในการปฏิรูปการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว นายกรัฐมนตรีได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วย จึงทำให้ง่ายต่อการกำหนดนโยบายและปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้ต่อสาธารณชนในการหาเสียงเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา และแม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคบ้าง รัฐจะแก้ปัญหาด้วยการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ เสนอแนวทางการดำเนินงานและยึดผลประโยชน์ของกลุ่มชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

6.3.5 ปัจจัยด้านบุคลากร ได้มีการกล่าวถึงว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงไม่เพียงขึ้นอยู่กับความจงรักภักดีของบุคลากรแต่ยังขึ้นอยู่กับความเต็มใจที่จะเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมถึงการมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีความชำนาญ มีความเชื่อต่อการกระจายอำนาจการศึกษา การให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของทั้งบุคลากรที่เป็นคณะทำงานและประชาชนผู้เกี่ยวข้องทั่วไป

6.3.6 ปัจจัยด้านผู้นำ นิวซีแลนด์ตระหนักถึงความสำคัญของการมีผู้นำที่มีความสามารถ จึงได้มีการแสวงหาผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำในการริเริ่มปฏิบัติตามแนวทางการปฏิรูป ตั้งแต่ก่อนที่รัฐบาลจะเผยแพร่เอกสารในเรื่องนี้อย่างเป็นทางการ โดยมีคนเก่ง ๆ อยู่ในทุกระดับชั้น และในทุกระดับของกระบวนการปฏิรูป และที่สำคัญเมื่อมีการตั้งหน่วยงานนโยบายไปปฏิบัติขึ้น ได้มีการเลือกสรรบุคคลที่ดีที่สุดจากทุกแห่ง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและการสื่อสารด้วย

6.3.7 ปัจจัยด้านสื่อสารมวลชนและการสื่อสาร สื่อมวลชนในนิวซีแลนด์มีอิทธิพลสูง ความเป็นอิสระจากการควบคุมหรือแทรกแซงของรัฐ ในการปฏิรูปการศึกษาได้มีการใช้งบประมาณอย่างมาก เพื่อซื้อเวลาโฆษณาทางวิทยุโทรทัศน์ เพื่อให้สาธารณชนรับทราบในผลดี ของการปฏิรูปและด้วยวิธีการสื่อสารอีกหลายรูปแบบ รวมทั้งการให้ผู้ที่มีความกระตือรือร้นต่อการเปลี่ยนแปลงและผู้สื่อสารที่ดี ทำหน้าที่สื่อสารกับประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีทัศนคติในทางบวกและสนับสนุนการปฏิรูปต่อไปด้วย

6.3.8 ปัจจัยด้านองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานนำนโยบายไปปฏิบัติ ตั้งแต่ก่อนทำงานปฏิรูป โดยมีผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญอยู่ทุกกลุ่ม

6.3.9 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน นิวซีแลนด์ได้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่โรงเรียนโดยผ่านทางคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนแม้ว่าในหลายพื้นที่จะดำเนินการประสบผลสำเร็จ แต่พบว่าโรงเรียนบางแห่งได้เกิดปัญหาหรือมีข้อจำกัด อุปสรรคบางประการเกิดขึ้น (อุทัย บุญประเสริฐ, 2543, หน้า 74 - 75)

6.3.9.1 ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนต่างกัน โรงเรียนที่อยู่ในชุมชนที่ประชาชนมีฐานะปานกลางถึงร่ำรวย ผู้ปกครองมีความพร้อมในการสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนเป็นอย่างดี คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีความพร้อมสูง สามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ดี โรงเรียนมีโอกาสคัดเลือกครูที่มีคุณภาพ ส่วนโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่ประชาชนมีฐานะยากจน ผู้ปกครองไม่สนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนอย่างจริงจัง เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเงิน ความรู้ ความคิด คณะกรรมการบริหารโรงเรียนขาดทักษะและความรู้ในการบริหารงาน ผลการจัดการเรียนการสอนไม่ดี ไม่มีโอกาสในการคัดเลือกและพัฒนาครูมากขึ้น และโรงเรียนในเขตนี้ไม่เป็นที่นิยมของผู้ปกครอง จึงมักจะนำบุตรหลานไปเข้าเรียนที่อื่น ส่งผลให้เงินงบประมาณรายหัวลดลงตามไปด้วย

6.3.9.2 มีปัญหาด้านการบริหารงาน และปัญหาบุคลากร คือ หนาวคลดมาเป็นกรรมการบริหารโรงเรียนยาก โดยเฉพาะเขตยากจน

6.3.9.3 ครูและผู้บริหารมีภาระงานมากขึ้น ส่งผลให้มีการลาออกมากถึงร้อยละ 20 หลังการปฏิรูปการศึกษา

6.3.9.4 เกิดความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน ครูและผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารบางคนรู้สึกว่าสูญเสียอำนาจ ครูบางคนคิดว่ากรรมการมาก้าวก่ายและจับผิด คณะกรรมการบางคนใช้อิทธิพลในทางที่ผิด

6.3.9.5 บางโรงเรียนเปลี่ยนจากความร่วมมือในการทำงานเป็นหมู่คณะมาเป็นตัวใครตัวมันและเกิดความแก่งแย่งแข่งขันกันมากขึ้น

6.3.9.6 การไม่มีหน่วยงานเชื่อมโยงระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับโรงเรียนทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ขาดการประสาน และโรงเรียนไม่มีสิทธิต่อรอง

6.3.9.7 การจัดสรรงบประมาณยังถูกมองว่าไม่เป็นธรรม การจัดงบประมาณรายหัว ทำให้โรงเรียนที่ดีมีชื่อเสียงได้งบประมาณมาก แต่โรงเรียนที่มีปัญหาจะได้รับงบประมาณน้อยลง มีข้อสังเกตจากการปฏิรูปการศึกษาว่า ในด้านการกระจายอำนาจทางการศึกษา พบว่ายังไม่มีมีการกระจายไปยังโรงเรียนทั้งหมด ยังคงมีความคลุมเครือจากกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบางเรื่อง เช่น การจัดทำนโยบายของโรงเรียน ต้องสอดคล้องกับแนวทางของชาติว่าด้วยการศึกษา เป้าหมายการศึกษาของชาติ และแนวทางการบริหารการศึกษาของชาติ ธรรมนูญโรงเรียนจะต้องยึดรูปแบบและเนื้อหาสาระตามที่กระทรวง ศึกษาธิการกำหนด และประยุกต์เพิ่มเติมตามความต้องการของโรงเรียนและชุมชน แล้วจึงเสนอกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ โรงเรียนต้องเสนอแผนงานและโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณดำเนินการจาก

กระทรวง ศึกษาธิการ การจัดการศึกษาของโรงเรียนจะถูกตรวจสอบโดยสำนักงานตรวจสอบ
คุณภาพการศึกษา ผลการติดตามตรวจสอบจะถูกรายงานไปยังกระทรวงศึกษาธิการสื่อมวลชน
ผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.3.9.8 การที่การบริหารการศึกษาเหลือเพียง 2 ระดับ ได้แก่ ระดับกระทรวง
และระดับโรงเรียน จึงอาจมองว่าเสมือนเป็นการรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง เพราะปัญหาใด
ที่โรงเรียนแก้ไขไม่ได้ต้องเสนอกระทรวงศึกษาธิการพิจารณา

6.3.9.9 การบริหารบุคลากร คณะกรรมการ โรงเรียนมีอำนาจในการสรรหา
พัฒนา และให้ออก ซึ่งบุคลากรในโรงเรียน (ทั้งครูใหญ่และครู) แต่รัฐจะเป็นผู้กำหนดอัตรา
เงินเดือนและจำนวนบุคลากร หลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนพัฒนา ต้องอยู่ในกรอบเป้าหมาย
และเนื้อหาสาระที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

6.3.9.10 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีส่วนในการบริหารและจัด
การศึกษา ผู้ที่เป็นคณะกรรมการโรงเรียนต้องมาจากตัวแทนประชาชนหรือตัวแทนองค์กรเท่านั้น

6.3.9.11 ยังขาดความเสมอภาคในการเข้าเรียน โรงเรียนที่มีชื่อเสียงจะพิจารณา
คัดเลือกเด็กที่โรงเรียนพอใจเข้าเรียน เช่น ผู้ที่ผู้ปกครองมีส่วนช่วยเหลือ โรงเรียน ได้ทางใดทางหนึ่ง
ขณะที่โรงเรียน ไม่มีชื่อเสียงไม่ค่อยมีเด็กเข้าเรียน

6.4 สาธารณรัฐเกาหลี เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในการน่านโยบาย
การปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ โดยการปฏิรูปการศึกษากำหนดไว้เป็นขั้นตอนหนึ่งของการปฏิรูป
ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา ภายใต้แผนการที่มีชื่อว่า The Segyehwa Plan เพื่อสร้าง
สาธารณรัฐเกาหลีให้พร้อมที่จะก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาคน ด้วยมีความเชื่อว่า
การพัฒนาคนไม่ได้สร้างเฉพาะความเจริญก้าวหน้าให้แก่เกาหลีเท่านั้น ยังมีผลดีถึงมนุษยชาติ
โดยรวมด้วย ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกาหลีประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานปฏิรูป
การศึกษา พบว่ามีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2540)

6.4.1 ปัจจัยด้านองค์การที่รับผิดชอบ การปฏิรูปการศึกษาของเกาหลีมีองค์การ
ระดับนโยบายที่เข้มแข็งรองรับโดยรัฐบาลของประธานาธิบดี คิม ยัง ชัง ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ
ขึ้นมาชุดหนึ่ง ชื่อว่าคณะกรรมการแห่งประธานาธิบดีเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นหน่วยงานนโยบาย
ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวมทางความคิด ศึกษารายละเอียด กำหนดกรอบและทิศทาง ตลอดจนติดตาม
ความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษา คณะกรรมการดังกล่าว ทำให้การดำเนินงานเป็นไปใน
กรอบเดียวกัน ทั้งหน่วยงานการศึกษาและกระทรวงอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง
แรงงานและสาธารณสุข คณะทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากสาขา
อาชีพต่าง ๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประมาณ 20 - 25 คน ตลอดจนมีหน่วยงานรองรับ
ทั้งในเรื่องของการวิจัย และการน่านโยบายไปปฏิบัติ

6.4.2 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ประธานาธิบดี คิม ยัง ชัง ได้ประกาศนโยบาย การปฏิรูปอย่างกล้าหาญเพื่อสร้างประเทศเกาหลีใหม่ ด้วยการชูประเด็นเรื่องการปราบปราม การฉ้อราษฎร์บังหลวง การทุจริต การเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ โดยมีการปฏิรูปการศึกษา เป็นนโยบายสูงสุด

6.4.3 ปัจจัยด้านทรัพยากร ประเทศเกาหลีถือว่าการลงทุนทางการศึกษาเป็นปัจจัย สำคัญของการเพิ่มความมั่นคง และพลังอำนาจ จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มงบประมาณ ทางการศึกษา โดยตั้งเป้าหมายว่าจะเพิ่มงบประมาณทางการศึกษาได้ให้ถึงร้อยละ 5 ในการขยายตัว ของเศรษฐกิจในปี 2541 พร้อม ๆ กับกระตุ้นให้ภาคเอกชนและรัฐบาลท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการลงทุนทางการศึกษาให้มากขึ้น

6.4.4 ปัจจัยด้านการจัดการ มีการปรับเปลี่ยนระบบบริหารการศึกษา โดย การกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่ชุมชนและโรงเรียน โดยกำหนดให้มีการจัดการตั้งสภา โรงเรียน (School Council) ขึ้นใน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีตัวแทนจากผู้ปกครอง นักเรียนตัวแทนชุมชน และผู้บริหาร โรงเรียน สภาโรงเรียนมีหน้าที่พิจารณางบประมาณโรงเรียน ปรับปรุงหลักสูตร จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน และชุมชน กิจกรรมสวัสดิการนักเรียน ตลอดจนให้คำแนะนำเรื่องการบริหาร โรงเรียน

เพรสส์แมน และวิลดาฟสกี (Pressman & Wildavsky, 1973) ได้มีแนวคิดในการวัด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติจาก 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

1. การได้รับประโยชน์จากแผนของกลุ่มเป้าหมายเมื่อเทียบกับที่กำหนดไว้
2. เวลาที่ใช้ในการดำเนินการตามนโยบายจนถึงสิ้นสุดเมื่อเทียบกับที่กำหนดไว้
3. เงินหรือทรัพยากรที่ใช้ไปแล้วและยังไม่ได้ใช้เมื่อเทียบกับถึงเวลาที่กำหนดไว้
4. จำนวนงานหรือกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติไปแล้วกับที่ยังคงเหลืออยู่เมื่อ

เทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบาย

เบอร์แมน (Berman, 1978) ได้เสนอการวัดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ จากองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. ร้อยละของผลที่บรรลุเป้าหมายนโยบาย เปรียบเทียบเมื่อนโยบายสิ้นสุด
2. ผลรวมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปฏิบัติตามนโยบาย ซึ่งหมายถึงพฤติกรรม ของผู้เกี่ยวข้อง ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติ
3. ความต่อเนื่องของกิจกรรม หรือความคงอยู่ของกิจกรรมเมื่อรัฐบาลหยุด การสนับสนุนนโยบาย

จากแนวคิดและประสบการณ์การนำนโยบายไปปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น พบได้ว่า มีปัจจัยที่สำคัญหลายประการที่ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จ และผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถวัดได้จากการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายและประโยชน์ที่ผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ

การพัฒนาโมเดลเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา

จากตัวแบบ แนวคิด และผลการศึกษานักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายด้านการจัดการศึกษาไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ มีหลายปัจจัย และมีหลายโมเดลที่ได้รับการพัฒนาและนำไปใช้ในแต่ละองค์การ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เห็นว่า การปฏิบัติในระดับโรงเรียนนั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา เป็นวิธีการศึกษาที่ผู้วิจัยสนใจและเห็นว่าสอดคล้องกับแนวทางการวิจัย คือ การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของชุดปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โดยศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝง (Latent Variables) หรือ ตัวแปรสาเหตุ จำนวน 6 ตัวแปร คือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ทรัพยากรองค์การ/สมรรถนะองค์การ เครื่องมือที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน สมรรถนะบุคลากร และภาวะผู้นำ โดยตัวแปรแฝงทั้งหมดนี้มีผลต่อตัวแปรแฝงใน (Internal Latent Variables) ที่เป็นตัวแปรผล คือ ความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งทุกตัวแปรสามารถสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย มีนักวิชาการได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัจจัยหรือองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ ดังนี้

ซาบาเตียร์ และแมซมาเนียน (Sabatier & Mazmanian, 1980) เห็นว่า วัตถุประสงค์ของนโยบาย จะต้องกำหนดให้ชัดเจนและมีความแน่นอน หากเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายปราศจากความชัดเจนแล้ว ก็จะมีผลทำให้วิธีการถูกเบี่ยงเบนไปด้วย

วเรช จันทรศร (2527) ได้สร้างตัวแบบยึดหลักเหตุผล (Rational Model) ซึ่งเป็นตัวแบบที่ประยุกต์มาจากผลงานของนักวิชาการตะวันตกหลายคน ได้อธิบายอิทธิพลเกี่ยวกับความชัดเจนของเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนโยบาย เห็นว่า การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติชัดเจน จะทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจว่า อะไรคือเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ เมื่อผู้ปฏิบัติเข้าใจว่า อะไร คือความต้องการแล้ว ก็จะทำให้เป็นการง่ายที่ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดภารกิจเด่นชัด มีการมอบหมายงาน กำหนดความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละฝ่ายให้สัมพันธ์ อันจะเป็นแนวทางทำให้การประสานการทำงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นไปโดยง่าย และ โครงการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีองค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์นโยบาย

การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแนวทางนี้จะเน้นที่ประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุมโดยเน้นที่วัตถุประสงค์เป็นแนวทาง เพื่อให้องค์กรนั้น ๆ สร้างผลงานให้ได้ใกล้เคียงกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักให้มากที่สุด ดังนั้นโครงการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน

เคอร์ (Kerr, 1976) เห็นว่าช่องทางที่ทำให้นโยบายล้มเหลวประการหนึ่ง คือ เป้าหมายไม่ชัดเจนในด้านคุณค่า ทำให้ฝ่ายที่นำนโยบายไปปฏิบัติหรือฝ่ายบริหารสามารถบิดเบือนเป้าหมายได้ ดังนั้น เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายหากมีความชัดเจนจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่เป็นจริง

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546) และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2536) ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างประสิทธิผลของการนำนโยบายและการให้บริการแก่ประชาชนไปปฏิบัติของกรุงเทพมหานคร โดยตัวแปรอิสระของการวิจัยตัวแปรหนึ่ง คือ ความชัดเจนในเป้าหมายของนโยบาย

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) เสนอปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างประสบความสำเร็จสิ่งสำคัญคือ การกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ ของนโยบาย ตลอดจนแนวทางปฏิบัติจะต้องมีการกำหนดอย่างแน่นอน ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการบิดเบือนแก้ไขขณะปฏิบัติการหรืออย่างน้อยที่สุดต้องอยู่ในระดับที่สามารถใช้อ้างอิงสำหรับการติดตามประเมินผลและจัดข้อขัดแย้งพิพาทได้

สำเร็จ สามัตถิยะ (2538) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลของการนำนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาไปปฏิบัติของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผลการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการในเวลาที่กำหนด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด คือ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

กล้า ทองขาว (2548) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งที่เป็นตัวแปรทางตรงและตัวแปรทางอ้อม คือ ชุดตัวแปรด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย และนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้นต้องตั้งอยู่บนเหตุผลหรือมีทฤษฎีรองรับ สามารถที่จะแยกแยะความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้ากิจกรรมและผลผลิตของนโยบายได้

เยเฮทเคล (Yehezkel, 1963 อ้างถึงใน รสริน เลปวิทย์, 2539) ที่ได้กล่าวว่า นโยบายเป็นการปฏิบัติที่ระบุบรรทัดฐาน ระเบียบวิธี และหลักการ ที่ได้เลือกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น นโยบายที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติจะต้องมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นข้อความที่แสดงถึงจุดเน้นของโรงเรียน และมุ่งสนองต่อความต้องการ

ของชุมชน 2) บุคคลหลายฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด 3) ทุกฝ่ายรับรู้เข้าใจและสามารถชี้แนะให้บุคลากรปฏิบัติ

ไลอัล แพร์ลิส (2542) ได้ศึกษาความสำเร็จในการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติของประเทศนิวซีแลนด์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ประสบผลสำเร็จประการหนึ่ง คือ การมีนโยบายที่ชัดเจนและแน่นอนของรัฐในการปฏิรูปการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว และจากการสังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษาอีกประการหนึ่งคือปัจจัยด้านเวลา

แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ได้พัฒนาตัวแบบในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติโดยอาศัยองค์ความรู้จากวรรณกรรม 3 ประเภท คือ ทฤษฎีองค์การ ผลงานด้านการตัดสินใจทางทฤษฎี และกรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ มาตรฐานและวัตถุประสงค์ของนโยบาย ประกอบกับ ซาบาเตียร์ และแมซมานเนียน (Sabatier & Mazmanian, 1980) ได้พัฒนากรอบทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อเป็นตัวแบบในการอุดช่องว่างของกรอบทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และบทบาทที่สำคัญของการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติคือการชี้ชัดให้ได้ว่าปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายตลอดทุกขั้นตอนของกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวแปรด้านความสามารถของนโยบายในการกำหนดโครงสร้างการนำนโยบายไปปฏิบัติประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ คือ การกำหนดนโยบายจะต้องอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีที่มีความเที่ยงตรงทั้งในแง่ทางวิชาการและประสิทธิผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ และความถูกต้องความชัดเจนในการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์

แฮน (Hahn, 1998) ได้ทำการประเมินผลการนำนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาไปปฏิบัติ โดยการดำเนินงานของโครงการที่เป็นนวัตกรรมจำนวน 11 โครงการพบประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ นโยบายจะมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัตินั้น ต้องมีการนำแผนงานหรือโครงการที่เป็นนโยบายของรัฐไปปฏิบัติในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีปัญหาที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของนโยบายต้องมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ประกอบการตัดสินใจด้วย

2. ทรัพยากรขององค์การ

จากการศึกษาของ วรเดช จันทรส (2527) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบทั่วไป (General Model) พบว่าปัจจัยที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างประสบความสำเร็จนั้นมีอยู่หลายประการ และปัจจัยหนึ่งคือความเพียงพอของทรัพยากรดำเนินงานโดยปัจจัยดังกล่าวนี้สามารถส่งผลทางอ้อมต่อเกือบทุกปัจจัยที่มีส่วนทำให้ นโยบายประสบผลสำเร็จ

สุรางคณา มัณยานนท์ (2538) ได้วิเคราะห์กระบวนการนโยบายมัธยมศึกษาด้าน การศึกษาเพื่อส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) พบว่าในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็งนั้นจะต้อง มีทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งได้มาจากเงินงบประมาณ เงินบำรุงการศึกษาและเงินบริจาค อย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาสนับสนุนกระบวนการนโยบาย ด้วยจะทำให้กระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติประสบผลสำเร็งเร็วยิ่งขึ้น

सानาจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (2542) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนใน กำกับของรัฐ ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนในกำกับของรัฐ มีทั้งปัจจัยที่เป็นบริบทภายนอก และปัจจัยภายใน โรงเรียน โดยปัจจัยบางด้านส่งผลต่อเนื่องหรือ มีผลกระทบซึ่งกันและกัน

กรมวิชาการ (2539) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่า โรงเรียนประถมศึกษามีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา ใช้ในการจัดการเรียนสอนน้อย เพราะขาดการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ

เคอร์ (Kerr, 1976) เป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ความล้มเหลว ของนโยบาย เกิดขึ้นได้เพราะองค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีศักยภาพต่ำ คือ การมีกำลังคน ไม่เพียงพอขาดทรัพยากร ผู้ปฏิบัติขาดความรู้ความสามารถที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวในการปฏิบัติ

คีน (Keen, 1978) ได้ศึกษาเรื่องการนำนโยบายด้านคอมพิวเตอร์มาใช้กับระบบการเงิน ของโรงเรียนในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่าปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตัวแบบแคลิฟอร์เนีย ประสบผลสำเร็งก็เนื่องมาจากการมีทรัพยากรอย่างเพียงพอ

เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1980) ได้ศึกษาและเสนอโมเดลการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยให้ เห็นว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตัวแปรหนึ่งคือ ทรัพยากร ซึ่งมีอิทธิพล ทางตรงต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติและมีความสัมพันธ์กับการได้รับการสนับสนุน ของผู้นำ

แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) ได้พัฒนาโมเดล ในการวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลสำเร็งต่อการนำนโยบาย ไปปฏิบัติตัวแปรหนึ่งคือ ทรัพยากร ซึ่งตัวแปรดังกล่าวนี้มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยส่งผ่านไปยัง ตัวแปรการสื่อสารระหว่างองค์การและกิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตัวแปรลักษณะขององค์การในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และตัวแปรเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การ์ดีเนอร์และบอลซ์ (Gardiner & Balch, 1988) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำนโยบายของรัฐไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จมี 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยการให้ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยการอำนวยความสะดวก ปัจจัยการกำกับควบคุม และปัจจัยการให้สิ่งเสริมแรง

3. สมรรถนะขององค์การ

วรเชช จันทรร (2527) ได้ศึกษาคว้แบบด้านการจัดการ (Management Model) ซึ่งประมวลแนวคิดมาจากนักวิชาการตะวันตก ซึ่งคว้แบบนี้ให้ความสนใจที่สมรรถนะขององค์การ เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด โครงสร้างขององค์การต้องเหมาะสมบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การ ต้องมีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านการบริหาร และเทคนิคอย่างเพียงพอ โดยปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การจะส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

กล้า ทองขาว (2548) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งที่เป็นปัจจัยทางตรงและปัจจัยทางอ้อม ประการหนึ่ง คือ ชุดปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยตัวแปรย่อย คือ 1) การมีรูปแบบโครงสร้างขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับล่างสุดอย่างเหมาะสม 2) ความเป็นเอกภาพของการจัดโครงสร้างขององค์การที่นำนโยบายไปปฏิบัติ 3) เจตคติของผู้บริหารและข้าราชการที่นำนโยบายไปปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย 4) ความเพียงพอของทรัพยากรและเสริมแรงในการสนับสนุนแผนงาน 5) ระดับความคล่องตัวของกรไหลเวียนข้อมูลข่าวสารภายในหน่วยงาน 6) ความสามารถของผู้นำภายในหน่วยงาน 7) ศักยภาพและความผูกพันของทีมงานต่อกิจกรรมปฏิบัติ 8) ความเข้มข้นของความรู้ที่รับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงานต่อโครงการ 9) การได้รับประโยชน์ของหน่วยงานจากแผนงาน 10) ผลของโครงการตกเป็นประโยชน์โดยตรง และชุดของปัจจัยมาตรการกำกับ ตรวจสอบ ประเมินผล และการกระตุ้นเสริมแรง ประกอบด้วยตัวแปรย่อย คือ 1) การมีมาตรการควบคุม ดูแลและประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) การมีมาตรการกระตุ้นเสริมแรงและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน 3) การปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติเพื่อสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย 4) การให้คำแนะนำปรึกษาและการควบคุมการดำเนินกิจกรรม

นอกจากนี้ มีผู้ที่มีความเห็นเกี่ยวปัจจัยด้านสมรรถนะขององค์การเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างตัวแปรด้านโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม ได้แก่ ทศพร สิริสัมพันธ์ (2539) เทพศักดิ์ บุญรัตน์ (2536) ดวงดาว ยังสามารถ (2537)

สำเร็จ สามัตติยะ (2538) สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (2542) แวน มิเตอร์ และแวน ฮอร์น (Van Meter & Van Horn, 1975) เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1980) ซาบาเตียร์ และแมชมานเนียน (Sabatier & Mazmanian, 1980) เป็นต้น

4. เครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน

วรเชช จันทรศร (2527) ได้ศึกษาตัวแบบทางการเมือง (Political Model) ซึ่งตัวแบบนี้เชื่อว่า ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติเกิดจากความสามารถของตัวบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร กลุ่มหรือสถาบันและความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกองค์กร แนวคิดตามตัวแบบนี้เห็นว่า การสร้างความสมานฉันท์ภายใต้วิธีการของการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากส่วนความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาที่มักจะเกิดขึ้นในองค์กรและระบบสังคมทั่วไป การที่จะมุ่งหวังให้ทุกฝ่ายเห็นชอบและปฏิบัติตามนโยบายเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะนโยบายก็คือการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้แก่สังคม ย่อมมีทั้งกลุ่มผู้ได้ประโยชน์และกลุ่มผู้เสียประโยชน์ซึ่งจะต้องพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนไว้ ดังนั้น แนวความคิดตามแนวทางนี้จึงเป็นเรื่องของการเผชิญหน้าการบริหารความขัดแย้ง การแสวงหาความสับสน การโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักสร้างเงื่อนไข และหาข้อต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรทั้งระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติส่วนหนึ่งจึงอยู่ที่การเจรจา สถานะอำนาจและทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานในฐานะที่จะให้เป็นเครื่องมือต่อรองของบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กร การสนับสนุนจากนักการเมือง สื่อมวลชน หัวหน้าหน่วยงานอื่น ๆ กลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์บุคคลสำคัญต่าง ๆ รวมตลอดถึงสภาพ ความแตกต่างทางด้านบุคลิกภาพความรู้ความสามารถ ตลอดจนความชำนาญในการต่อรองของผู้เล่นแต่ละคนเป็นสำคัญ และปัจจัยด้านนี้จะส่งผลโดยตรงและโดยทางอ้อมผ่านทางปัจจัยด้านภาวะผู้นำที่มีความสามารถด้านการต่อรองอีกด้วย

กล้า ทองขาว (2548) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งที่เป็นปัจจัยทางตรงและปัจจัยทางอ้อม ได้แก่ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากส่วนกลางและท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อย คือ 1) การสนับสนุนทางด้านการเมืองจากผู้มีอำนาจ กลุ่มพลังและองค์กรที่ใช้อำนาจหรือใช้ทรัพยากรผลักดันกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2) การสนับสนุนทางด้านวิชาการ จากส่วนกลางและท้องถิ่น 3) การสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย ด้านการใช้ทักษะ เทคนิคและความสามารถเชิงการจัดการขององค์กรและบุคคลในท้องถิ่น

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2546) และทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) มีความเห็นสอดคล้องกับวรเชช จันทรศร และกล้า ทองขาว โดยได้เสนอปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

อย่างประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือนโยบายที่จะปฏิบัติตาม นั้นต้องการแรงสนับสนุนจากภายนอก เช่น กลุ่มผลประโยชน์ ผู้มีอำนาจและอิทธิพลที่เกี่ยวข้องตลอดจนประชาชนทั่วไป หรืออย่างน้อยที่สุดควรที่จะเป็นกลางไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ชัดเจน

ประเวศ วะสี (2541) ได้กล่าวถึงเรื่องของการจัดการศึกษาว่า ในเรื่องของการจัดการศึกษา ไม่ได้เป็นเรื่องของโรงเรียนและครูเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในสังคม ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา เช่น ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ สื่อ กองทัพ สถาบันศาสนา เป็นต้น สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533) ที่กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคลากรในรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งในเรื่องของการดำเนินงาน การให้การสนับสนุน ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น การเงิน วัสดุ อุปกรณ์

5. สมรรถนะของบุคลากร

กล้า ทองขาว (2548) ได้สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งที่เป็นปัจจัยทางตรงและปัจจัยทางอ้อม ปัจจัยหนึ่งคือศักยภาพและความผูกพันของทีมงานต่อกิจกรรมปฏิบัติ ส่วนการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model) ของวอร์เคซ จันทรศร (2527) พบว่าบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดในองค์การ โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมขององค์การเป็นสำคัญ ภายใต้ฐานคติที่ว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการดำเนินงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงน่าจะเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสม การสร้างความผูกพันโดยวิธีการให้สมาชิกในองค์การมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งการใช้การควบคุมหรือการใช้อำนาจ และมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) ฮอกวูด และกันน์ (Hogwood & Gunn, 1991) เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (2536) ดวงดาว ยังสามารถ (2537) สุรางคณา มัชยานนท์ (2538) และสนานจิตร์ สุนทรทรัพย์ (2542) ได้เสนอปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือ บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติการต้องมีความพร้อม และความผูกพันในการทำงาน ต้องยอมรับในเป้าหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยเฉพาะในระดับสูงต้องมีขีดความสามารถทั้งทางด้านการจัดการและด้านการเมือง เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูและผู้บริหาร โดยครูมีลักษณะเป็นมืออาชีพ มีความพร้อมทั้งในด้านเจตคติ ความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพและการจัดการ

เสาวภาคย์ แหลมเพ็ชร (2545) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของบุคลากรกับการพัฒนาหลักสูตรว่า ในการเตรียมบุคลากรนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียนเพราะ จะเป็นการทำให้บุคลากรมีความมั่นใจและสามารถลงมือปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งในการเตรียมบุคลากรสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประชุมสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างรูปแบบและข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักสูตร

6. ภาวะผู้นำ

การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model) ของ วรเดช จันทรศร (2527) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงน่าจะเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสม รวมทั้งการมีความสามารถในการต่อรอง โดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

กล้า ทองขาว (2548) ได้สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งที่เป็นตัวแปรทางตรงและตัวแปรทางอ้อม คือเจตคติของผู้บริหาร และข้าราชการที่นำนโยบายไปปฏิบัติต่อวัตถุประสงค์ของนโยบาย ความสามารถของผู้นำภายในหน่วยงาน และการมีมาตรการกระตุ้นเสริมแรงและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งสิ้น

กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารต่อการพัฒนาหลักสูตรว่า หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนและครูในโรงเรียนมากที่สุด โรงเรียนที่จะพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวได้สำเร็จ ต้องอาศัยผู้บริหารซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมาก กล่าวคือต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารหลักสูตรในระดับโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้แก่ครูและให้ความร่วมมือวางแผนและจัดกิจกรรมร่วมกับครูสอดคล้องกับ (นิมิตร ต่อชีวะ, 2544; สันติ มุกดาสนิท, 2546 และจรัฐ เสนาวงศ์, 2547) กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การพัฒนาหลักสูตรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับสูงสุดของกระทรวง ศึกษาธิการจนถึงผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารระดับโรงเรียน ต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร หากผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำในโรงเรียนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร การจะให้คำแนะนำแก่ครูในการพัฒนาหลักสูตรก็จะทำได้น้อย อันอาจส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค

ในการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังนั้นความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรของผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญ ในการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หากผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจจะสามารถทำให้การพัฒนาหลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่สถานศึกษาต้องการได้

ซาบาเตียร์ และแมซมานเนียน (Sabatier & Mazmanian, 1980) ได้วางกรอบการศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งเสนอแนะว่า การจะนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องดำเนินการตามเงื่อนไขเกี่ยวกับผู้นำของหน่วยปฏิบัติมีความสามารถ ทางการบริหาร และมีทักษะทางการเมืองและผูกพันกับการบรรลุเป้าหมายของนโยบาย

อินแกรมและแมนน์ (Ingram & Mann, 1980) ได้ทำการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายพบว่า ประเภทและลักษณะนโยบายจะเป็นตัวกำหนดแนวทางการเลือกใช้กลยุทธ์การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งนักวิชาการทั้งสองเสนอให้เลือกกลยุทธ์หนึ่งเป็นกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์อื่น ๆ เป็นรอง ให้สอดคล้องกับประเภท และลักษณะนโยบาย และนโยบายหนึ่ง ๆ อาจเลือกใช้มากกว่าหนึ่งกลยุทธ์ จากกลยุทธ์ 3 ประการ คือ ให้การเสริมแรง ใช้การลงโทษ และ การให้ข้อมูลข่าวสารที่เอาจริงเอาจัง กลยุทธ์ทั้งสามนี้เหมาะสมสำหรับที่จะนำไปใช้กับนโยบายที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ควรเลือกใช้มาก คือการเสริมแรงทางบวก

การ์ดินอร์ และบอลซ์ (Gardiner & Balch, 1988) เป็นนักวิชาการที่มีความเห็นคล้ายอินแกรมและแมนน์ เกี่ยวกับ ปัจจัยที่จะช่วยประชาชนปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ คือ ปัจจัยการกำกับควบคุม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อการลงโทษบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ไม่ปฏิบัติตามนโยบายเป็นสำคัญ

วูฮิสเตเตอร์ และมอร์แมน (Wohistetter & Mohrmann, 1998) แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียใต้ ซึ่งได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาในเรื่องของการกระจายอำนาจจัดการศึกษาดัวยรูปแบบของ School - Based Management ที่มีการกระจายอำนาจในการควบคุมงานจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเป็นผู้ควบคุมดูแล ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครู ผู้ปกครองและสมาชิกชุมชน พบว่าในการดำเนินงานนั้นมีการนำหลักการบริหารที่ประสบผลสำเร็จมาแล้วในองค์กรเอกชนมาใช้ ดังนี้ คือ 1) ให้อำนาจการตัดสินใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของนโยบาย การปฏิบัติและการสั่งการ โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณและหลักสูตร 2) ให้ความรู้แก่คนในหน่วยงานทั้งด้านเทคนิค การจัดการ ทักษะงาน ทักษะของการทำงานเป็นทีม 3) ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์การรวมถึงรายรับ - รายจ่ายขององค์กร และ 4) การใช้ระบบการให้รางวัลที่ดูจากผลงานขององค์กรและผลที่เกิดจากแต่ละบุคคล

จากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้ พบว่า ปัจจัยด้านการมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างมาก

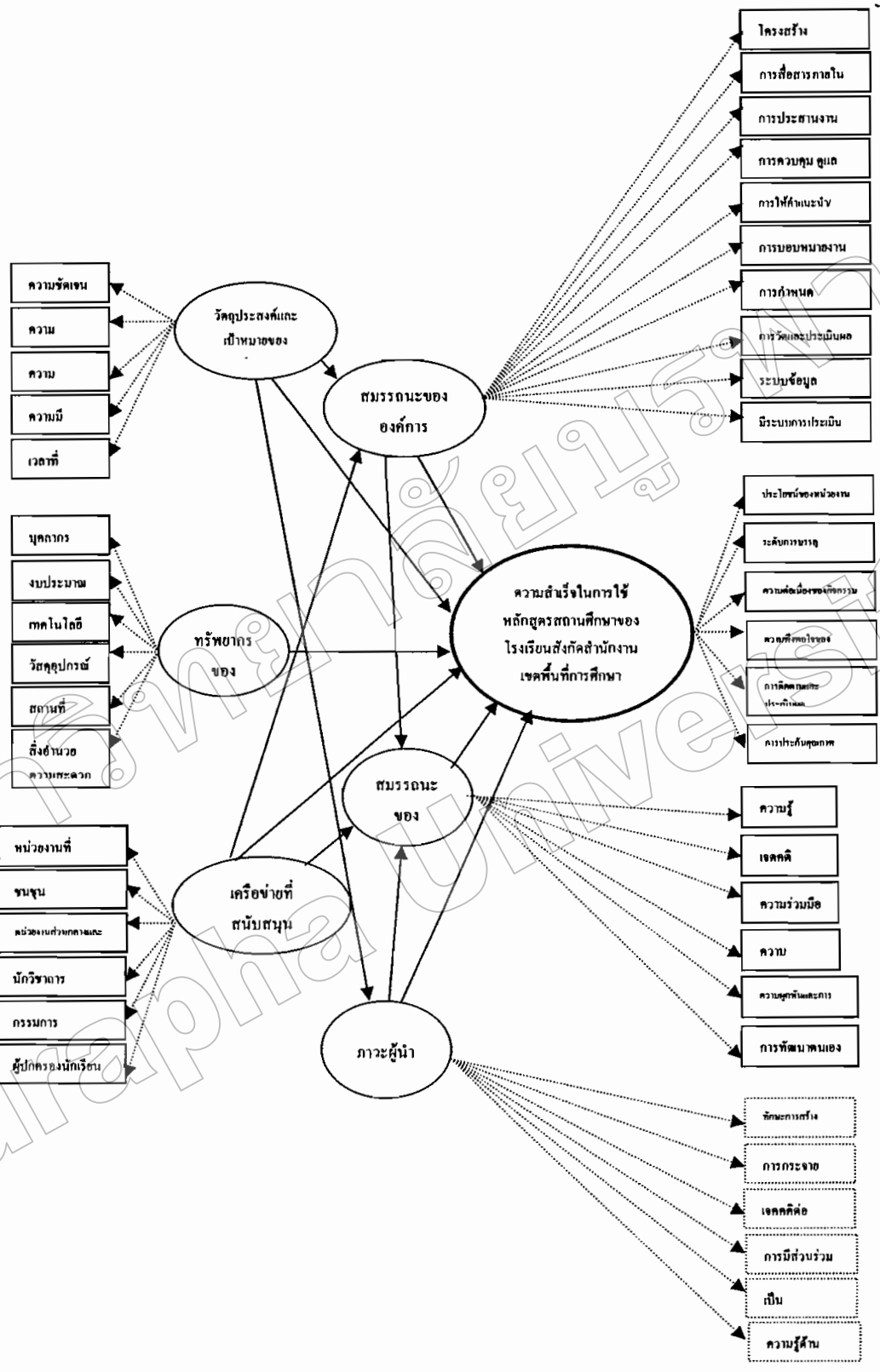
7. ความสำเร็จ

กล้ำ ทองขาว (2548) ได้ศึกษาตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ชุดผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วยตัวแปรย่อย คือ 1) ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของนโยบาย 2) การนำไปใช้ประโยชน์หรือการได้รับประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายหรือประชาชน โดยส่วนรวม 3) ความคงอยู่หรือความต่อเนื่องของกิจกรรม 4) การนำวิธีการไปใช้ได้ในที่อื่นหรือในโอกาสอื่น

กรมวิชาการ (2545) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา บทบาทผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การจัดทำสาระการเรียนรู้ การจัดหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะเอกสารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และการประกันคุณภาพการศึกษา

เบอร์แมน (Berman, 1978) ได้เสนอการวัดความสำเร็จจากองค์ประกอบสำคัญที่แตกต่างกัน ดังนี้ 1) ร้อยละของผลที่บรรลุเป้าหมายนโยบาย เปรียบเทียบเมื่อนโยบายสิ้นสุด 2) ผลรวมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปฏิบัติตามนโยบาย ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) ความต่อเนื่องของกิจกรรมหรือความคงอยู่ของกิจกรรมเมื่อรัฐบาลหยุดการสนับสนุนนโยบาย

จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดจากความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ มาสร้างความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา และสร้างเป็น โมเดลสมมติฐาน (Assumptive or Hypothesis Model) เป็นความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ (Structural Equation Model: SEM) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดลสมมติฐานการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี

สัญลักษณ์ที่ใช้ในภาพที่ 3 ผู้วิจัยให้รายละเอียดตามที่ปรากฏในโมเดลสมมติฐาน การวิจัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

- แทน ตัวแปรแฝง
- แทน ตัวแปรสังเกตได้
- แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรตาม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝง
-→ แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝง

จากภาพที่ 3 เป็นการแสดงโมเดลสมมติฐานความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี สมมติฐานนี้เกิดขึ้นจากผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในองค์กร โดยผู้วิจัยได้จัดลำดับเชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สามารถอธิบายเส้นทางอิทธิพลของตัวแปรจากโมเดลสมมติฐานได้ดังนี้

1. ทรัพยากรขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี
2. วัตถุประสงค์และเป้าหมายมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านภาวะผู้นำและสมรรถนะขององค์กร
3. สมรรถนะขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านภาวะผู้นำ และสมรรถนะของบุคลากร
4. เครื่องข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านสมรรถนะขององค์กร ภาวะผู้นำและสมรรถนะของบุคลากร
5. สมรรถนะของบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี

6. ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดชลบุรี และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านสมรรถนะของบุคลากร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอสส์ และมาริลีน (Gross & Marilyn, 1971) ศึกษาสาเหตุของความล้มเหลว และความสำเร็จในการนำนโยบายการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ไปปฏิบัติในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เป็นสาเหตุสำคัญได้แก่ 1) ความชัดเจนเกี่ยวกับนวัตกรรมของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ 2) ทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) ความสามารถในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ 4) ความเหมาะสมของการจัดองค์การ และ 5) ระดับการจูงใจบุคลากร

เบอร์แมน (Berman, 1978) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ นโยบายการช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลกลางเพื่อพัฒนาการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จเกิดจาก 1) การบรรลุเป้าหมายของโครงการ 2) ความต่อเนื่องของการใช้วิธีการที่ได้รับจาก โครงการ 3) จิตสำนึกของครูเกี่ยวกับประสิทธิผล 4) ประสิทธิภาพการทำงานของครู และ 5) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดห้องเรียน การศึกษาของเบอร์แมน และแมคเคลาฟลิน ยังพบอีกว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของครู โดยการสนับสนุนจากครูใหญ่ สามารถอธิบายหรือมีอิทธิพลต่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการ และความต่อเนื่องของโครงการ ปัจจัยการใช้กลยุทธ์ในการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านจิตสำนึกของครูเกี่ยวกับประสิทธิผลก็สามารถอธิบายหรือทำนายการบรรลุเป้าหมายของโครงการ การเปลี่ยนประสิทธิภาพการสอนของครูมีอิทธิพลทางลบต่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวครู

แอทไจลอนี (Atjilonen, 1994) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นเครื่องมือการบริหาร และพัฒนาครูในระบบโรงเรียน: ประสิทธิภาพและความคิดเห็นของครู โรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีการศึกษาบทบาทของหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนที่กำลังพัฒนา โดยออกแบบพัฒนาและสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผลจากผู้บริหาร พบว่า โรงเรียนรับภาระเรื่องหลักสูตรมากเกินไป โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรช้า ผลกระทบที่สำคัญคือ ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนไม่สามารถวางรูปแบบของหลักสูตรได้ ผู้ที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมีหลักการสอน สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนรูปแบบหลักสูตร ใช้แรงจูงใจในการสนับสนุนและกำหนดงาน ปัญหาที่พบ คือ การขาดแหล่งที่จะใช้วางแผนรูปแบบของหลักสูตร

โทมัส (Thomson, 1987 อ้างถึงใน สุภาพร บุญโต, 2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วิธีการอบรมครูในการนำหลักสูตรหรือ โปรแกรมต่าง ๆ ไปใช้ในโรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า การให้ผู้บริหารหรือครูใหญ่เป็นผู้ให้การอบรม เป็นวิธีการอบรมที่ได้ผลดีมากที่สุด และวิธีการอบรมที่ดีที่สุดคือ วิธีการอบรมแบบสาธิต การฝึกปฏิบัติและการสังเกตการณ์สอนด้วย

บุทเลอร์ (Butler, 1996) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การระดมทุนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกราฟฟิคที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการรวบรวมแนวคิดและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกราฟฟิคที่จำเป็นทางการศึกษาให้ได้มากที่สุดก่อนดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นจึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญออกแบบกราฟฟิค และนักการศึกษาเมื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม

กล้า ทองขาว (2534) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาการรู้หนังสือแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามมากที่สุด และรองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากส่วนกลางและท้องถิ่น การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ลักษณะหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ มาตรการควบคุม ประเมินผล และการกระตุ้นส่งเสริม และเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

เสริมศักดิ์ ช่วยอุปการ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนใน โครงการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินผลหลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำแนกตามสภาพพบว่า ผู้บริหาร และครูผู้สอน มีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินผลหลักสูตร และเมื่อจำแนกตามขนาด โรงเรียนพบว่า โรงเรียน ขนาดใหญ่มีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

พรสมบัติ คำตรง (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบเครือข่ายทางวิชาการเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่น พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ บุคลากรขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตร ประชาชนเข้าร่วมงานพัฒนาหลักสูตรทางราชการน้อย

มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานน้อย ขาดระบบข้อมูลสารสนเทศและงานวิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น มีประชาสัมพันธงานพัฒนาหลักสูตรค่อนข้างน้อย และไม่มีแหล่งงบประมาณเพียงพอสำหรับให้คณะกรรมการในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

กมล สาดศรี (2541) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษาไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์แบบมีนัยสำคัญ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย และกระบวนการถ่ายทอดนโยบาย

รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ: กรณีศึกษานโยบายการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญ 6 ประการที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาครู ความชัดเจนของนโยบาย ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ความชัดเจนของแนวปฏิบัติ ความพร้อมของทรัพยากร และความร่วมมือจากชุมชน

โครงการวิจัย กลุ่มวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา (ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ครู โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียง โรงเรียนมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธี วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการศึกษาต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบ และวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน โดยรัฐต้องลดบทบาท การควบคุมมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุน กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน โดยตรงในทุก ๆ ทุกด้าน 2) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแบบ School Board และมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ โดยเป็นวิทยากรท้องถิ่นตามหลักสูตรท้องถิ่นด้านอื่น ๆ ไม่มีส่วนร่วม 3) ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ปริมาณสูง และ 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในภาพรวมต่ำ

วาสนา เกาะแก้ว (2546) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครูโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2545 จังหวัดชลบุรี พบว่า 1) ปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครู จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัญหาการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพของครู จำแนกตาม

ประสบการณ์การทำงาน วุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัชนก เทียนสมบูรณ์ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 210 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test และ F -test ผลการวิจัย พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ครูมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตร ไปใช้ และด้านการประเมินผลหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ภัทราภรณ์ โพนเงิน (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 398 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบวัดความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรของผู้บริหาร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระหว่างกลุ่ม โรงเรียน พบว่า โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสูง รองลงมาได้แก่โรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2) โมเดลความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับอิทธิพลจากภายในมากที่สุด โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ นโยบายการบริหาร งบประมาณ ความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ และความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรผู้บริหาร

น้ำค้าง โดจินดา (2549) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โรงเรียนกลุ่มพานทอง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 พบว่า 1) ปัญหาการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โรงเรียนกลุ่มพานทอง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัญหาการพัฒนาการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 โรงเรียนกลุ่มพานทอง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัญหาการพัฒนา ด้านการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 โรงเรียนกลุ่มพานทอง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชาติ เสวตบตี (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบาย แก้ปัญหาเสพติด ไปปฏิบัติใน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน พบว่า 1) การดำเนินงานตามปัจจัย กระบวนการนำนโยบายแก้ปัญหาเสพติดไปปฏิบัติใน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนทุกปัจจัย อยู่ในระดับมาก 2) ความสำเร็จของการนำนโยบายแก้ปัญหาเสพติด ไปปฏิบัติใน โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยกระบวนการนำนโยบายแก้ปัญหาเสพติดไปปฏิบัติ ในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ได้แก่ปัจจัยด้านมาตรฐานและวัตถุประสงค์นโยบาย ทรัพยากร นโยบาย การสื่อสารและการผลักดันกิจกรรม คุณลักษณะของหน่วยปฏิบัติ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และจุดยืนหรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของการนำนโยบายแก้ปัญหาเสพติด ไปปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บัญญัติ จันทร์ดา (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติใน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 432 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลด้านปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อความสำเร็จของการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสไปปฏิบัติ ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านเครือข่ายที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน มีอิทธิพลรวมต่อผลสำเร็จของการนำนโยบายไป ปฏิบัติมากที่สุด และโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของข้อมูลเชิงประจักษ์กลมกลืนระดับดี